

Lausunto

13/2026/L 1 (49)

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Ulkoministeriö
kirjaamo.um@gov.fi
oik-40@gov.fi
tinja.schroder@gov.fi

Lausuntopyyntöne 29.1.2026, VN/21989/2025

EN; Uudistettu Euroopan sosiaalinen peruskirja; Suomen 19. määräaikaisraportti

Pyydettyinä lausuntonaan otsikkoasiassa palkansaajakeskusjärjestöt Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Akava ry ja STTK ry lausuvat seuraavaa:

Tämä palkansaajakeskusjärjestöjen lausunto on jaettu kahteen kokonaisuuteen, joista ensimmäinen osa sisältää palkansaajakeskusjärjestöjen arviot ja vastineet niihin hallituksen raportin kohtiin, joilla vastataan Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean Suomelle esittämiin täsmentäviin kysymyksiin. Tässä osassa keskitymme suoraan niihin artiklakohtaisiin puutteisiin, virheellisiin tulkintoihin ja olennaisiin laiminlyönteihin, joita hallituksen vastauksista ilmenee.

Lausunnon toinen osa puolestaan tarkastelee laajemmin niitä työntekijöiden ja yksilöiden oikeuksien heikennyksiä ja sosiaaliturva-, koulutus- ja työelämäpoliittisia muutoksia, jotka turvataan muissa kuin raportoitavina olevissa artikloissa, mutta joilla on suora heijastusvaikutus hallituksen raportointiin myös niissä kohdissa, joita komitea on erikseen kysynyt. Näiden laajempien oikeuksien ja heikennysten tarkastelu on välttämätöntä, jotta komitea saa kokonaiskuvan siitä, millaista sääntely- ja politiikkalinjaa Suomen hallitus tällä hallituskaudella on toteuttanut ja miten tämä vaikuttaa työntekijöiden asemaan, perusoikeuksien toteutumiseen ja yhteiskunnalliseen yhdenvertaisuuteen. Kokonaisuutena kahden osan rakenne varmistaa, että komitealle välittyy sekä artiklakohtaisesti täsmällinen arvio hallituksen vastauksista että laajempi, todellisuutta vastaava kuva Suomen tämänhetkisestä sosiaalisten ja työelämäoikeuksien tilasta.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

OSA I**Yleinen arvio hallituksen raportista**

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että valtioneuvoston raportti on kokonaisuutena puutteellinen eikä täytä Euroopan sosiaalisen peruskirjan mukaista raportointivelvollisuutta. Raportin arviointia vaikeuttaa jo lähtökohtaisesti se, että työmarkkinaosapuolille ei ole toimitettu komitean Suomelle esittämiä täsmentäviä kysymyksiä. Pelkkien vastausten varassa on mahdotonta arvioida, missä määrin hallituksen esitys vastaa komitean tietotarpeisiin ja kuinka asianmukaista ja kattavaa raportointi todella on.

Raportin sisällöllinen taso on kokonaisuutena kapea ja normilähtöinen, eikä se vastaa peruskirjan edellyttämää näyttöön perustuvaa ja käytännön toteutumisesta kertovaa arviointia. Hallitus toistaa lakitekstejä ja menettelykuvauksia, mutta ei arvioi, miten sääntely tosiasiallisesti toimii työpaikoilla, miten työntekijöiden asema toteutuu käytännössä tai miten viime vuosien työelämämuutokset ovat vaikuttaneet työntekijöiden oikeuksiin. Raportti on suppea eikä sisällä velvoittavaa analyysia työntekijöiden oikeuksien toteutumisesta; työntekijöiden aseman käytännön toteutuminen ja sääntelyn vaikuttavuus jäävät kokonaan käsittelemättä, vaikka peruskirja edellyttää tosiasiallista eikä muodollista raportointia. Näin ollen raportti jää kuvailemaan lainsäädäntöä ilman analyysia siitä, miten muutokset vaikuttavat työntekijöiden asemaan, neuvotteluasetelmaan ja perusoikeuksien käyttöedellytyksiin, eikä se täytä peruskirjan mukaista arvioivan raportoinnin velvoitetta.

Kokonaisuutena hallituksen raportti antaa todellista tilannetta myönteisemmän ja osin virheellisen kuvan suomalaisen työelämän kehityksestä. Vuodet 2023–2025 ovat sisältäneet huomattavia työelämää koskevia heikennyksiä. Hallituksen raportoitavana olevien artiklojen lisäksi hallitus on toteuttanut laajoja muita työntekijöiden aseman kohdistuvia heikennyksiä, joilla on väistämättä vaikutuksia myös nyt raportoitavien artiklojen turvaamien oikeuksien toteutumiseen, mutta nämä muutokset jäävät raportissa kokonaan kuvaamatta ja ilman vaikutusarvioita. Näiden syiden vuoksi palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että raportti ei anna Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealle realistista eikä kattavaa kokonaiskuvaa työntekijöiden oikeuksien toteutumisesta Suomessa, eikä se siten täytä peruskirjan mukaista raportoinnin velvoitetta.

2 Artikla

Oikeus oikeudenmukaisiin työsuhteen ehtoihin

Kohtuullinen päivittäinen ja viikoittainen työaika 2 artikla 1 kohta

Yleistä

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Aluksi palkansaajakeskusjärjestöt toteavat, että raportti ei anna realistista kuvaa suomalaisesta työaika-suojelusta, eikä hallituksen raportointi täytä Euroopan sosiaalisen peruskirjan edellyttämää tasoa. Raportti toistaa lainsäädäntöä, mutta ei arvioi sen vaikutuksia työntekijöiden jaksamiseen, terveyteen, turvallisuuteen tai oikeuksien toteutumiseen käytännössä.

Hallituksen raportti työaikajärjestelmää koskevasta tilannekuvasta antaa puutteellisen ja harhaanjohtavan kuvan työntekijöiden levon ja palautumisen suojan toteutumisesta. Raportti korostaa työaikalain muodollisia säännöksiä, mutta sivuuttaa sen, että lakiin sisältyvät laajat poikkeusmahdollisuudet heikentävät työntekijöiden tosiasiallista oikeutta riittävään lepoon ja turvallisiin työaikoihin.

Raportti on normatiivinen, ei arvioiva. Hallituksen vastaus koostuu lähes täysin puhdasta normisisältöä toistavasta kuvauksesta. Raportti ei mitenkään arvioi esimerkiksi, miten työaikasääntely toteutuu käytännössä, millaisia vaikutuksia poikkeamismahdollisuuksilla on työntekijöiden jaksamiseen, ovatko valvontamekanismit riittäviä ja kohdistuuko tietyille aloille (esim. hoiva, kuljetus, vartiointi, ICT) tosiasiallisesti liian suuri työaikuormitus.

Raportoinnilta olisi kuitenkin edellyttänyt, että hallitus olisi esittänyt tilastot, vaikutusarviot ja käytännön toteutumisen analyysin, eikä pelkkää lakitekstiä. Nyt nämä puuttuvat kokonaan. Raportissa jää esimerkiksi jaksotyön laaja soveltamisala ilman vaikutustarkastelua. Siinä luetellaan ainoastaan jaksotyön soveltamisalat, mutta hallitus ei arvioi, miksi jaksotyön ala on Suomessa näin laaja, aiheutuuko järjestelmästä pitkiä työputkia, palautumisen puutetta tai terveydellisiä riskejä. Esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluissa sekä kuljetusalaalla jaksotyön käyttötarve perustellaan raportissa pelkällä viittauksella lakiin, ei työn kuormittavuudella eikä työntekijöiden hyvinvoinnilla.

Työ- ja lepoajoista poikkeamismahdollisuuksien laajuutta ei tarkastella raportissa kriittisesti. Siinä kuvataan laajasti, milloin työaika voidaan pidentää tai järjestää keskimääräisen 40 tunnin mukaan, mutta hallitus ei arvioi, lisäävätkö poikkeamat järjestelmällisesti ylityökuormitusta, tehdäänkö työehtosopimuksiin poikkeamia työntekijöiden todellisessa neuvotteluasemassa tai miten hallituksen toteuttamat lainsäädäntömuutokset (paikallisen sopimisen laajennus 2025) vaikuttavat työaika-suojeluun. Palkansaajakeskusjärjestöt pitävät ongelmallisena, että raportti antaa kuvan poikkeamismahdollisuuksista neutraaleina teknisinä ratkaisuin, vaikka niillä on suora vaikutus työntekijöiden terveyteen ja turvallisuuteen.

Lisäksi työnantaja-kohtaiset sopimukset ja niiden riskit sivuutetaan kokonaan. Työaikalain 34 § mahdollistaa poikkeamisen työaikalain suojamääräyksistä myös työnantajakohtaisilla sopimuksilla. Tältä osin hallituksen raportista puuttuvat arviot siitä, lisäävätkö nämä järjestelyt riskiä työehtojen heikentämiselle, onko henkilöstöllä riittävä neuvotteluasema työnantajakohtaisissa sopimuksissa, miten valvotaan, ettei työntekijöitä painosteta sopimukseen tai tapahtuuko sopiminen yhä useammin ilman työehtosopimusten turvaa. Ottaen huomioon, että Euroopan sosiaalisten oikeuksien

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

komitea on vakiintuneesti katsonut, että työaikaa koskevien poikkeamien tulee olla aidosti poikkeuksellisia eikä niistä saa muodostua rakenteellisia käytäntöjä, on huomionarvoista, ettei raportti tarkastele tätä velvoittavaa lähtökohtaa lainkaan.

Myös varallaolosääntely arvioidaan vain muodollisesti. Raportti selittää varallaolon pykälät mutta ei arvioi, toteutuuko peruskirjan vaatimus työntekijän vapaa-ajan turvaamisesta. Palkansaajakeskusjärjestöt huomauttavat erityisesti, että varallaolo voidaan Suomessa käytännössä järjestää tavalla, joka sitoo työntekijän elämänpiiriä huomattavasti, ja että varallaolon korvausten taso vaihtelee huomattavasti ja voi olla selkeästi alikorvattua. Raportti ei esitä lainkaan tietoja varallaolon laajuudesta tai valvonnasta eri sektoreilla. Ottaen huomioon, että varallaolo vaikuttaa suoraan oikeuteen kohtuulliseen työ- ja vapaa-aikaan, hallitus sivuuttaa tämän kokonaan raportissaan.

Palkansaajakeskusjärjestöt kiinnittävät komitean huomiota myös siihen, että valvonnan riittävyys puuttuu kokonaan raportista. Hallituksen raportti ei esitä mitään työsuojelutarkastusten määrästä, jaksotyöhön ja työaikakuormitukseen liittyvistä puutteista, valvonnan resursseista, työajan enimmäismäärän rikkomistilastoista, työntekijöiden palautumisongelmista. Koska valvonnan toteutumisen kuvaus on peruskirjan raportointivelvoitteiden keskeinen osa, sen puute on merkittävä.

Työaikasääntelyn arvioita

Suomen lainsäädäntö mahdollistaa edelleen päivittäisen lepoajan lyhentämisen seitsemään tuntiin ja tietyissä tilanteissa jopa viiteen tuntiin kolmen peräkkäisen vuorokauden ajan. Työaikalain 25 §:n laajat poikkeusperusteet – jotka koskevat muun muassa vuorotyön vaihtoja, useissa jaksoissa tehtävää työtä, pitkää työmatkaa, kausihuippuja sekä toiminnan jatkuvuuden turvaamista – osoittavat, että lepoajan heikentäminen on käytännössä varsin laajasti sallittua eikä rajoitu vain poikkeuksellisiin tilanteisiin. Tämä ei vastaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean tulkintaa tehokkaasta lepoaikasuojasta.

Myös viikkolevon turvaamisessa poikkeamismahdollisuudet ovat niin laajat, että lain peruslähtökohta – vähintään 35 tunnin yhtäjaksoinen viikkolepo kerran seitsemässä päivässä – menettää käytännössä merkittävän osan suojastaan. Työaikalain 27 ja 28 § mahdollistavat viikkolevosta poikkeamisen toistuvasti työntekijän suostumuksella sekä työn järjestelyihin vedoten. Korvaaminen myöhemmin lyhentämällä työaikaa tai rahalla ei tosiasiassa palauta menetettyä lepoa, vaikka komitean mukaan lepoajan tulee olla ensisijainen suojakeino.

Sunnuntaityötä koskevan sääntelyn osalta lainsäädäntö ei täytä komitean tulkintaa vähintään 100 prosentin korotetusta palkasta tai kaksinkertaisesta vapaa-ajasta. Työaikalain 34 §:n 2 momentti mahdollistaa työehtosopimuksilla pidemmälle menevät heikennykset, eikä esitöissä ole annettu riittävää ohjausta siitä, mitä ”toisin sopiminen” tarkoittaa. Oikeusohje on lisäksi sijoitettu lainsäädännön esitöissä sellaiseen kohtaan, että sen merkitys jää helposti havaitsematta, mikä ei ole hyvää säädösvalmistelua.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Yötyön osalta raportti korostaa muodollista sääntelykehystä, mutta sivuuttaa yötyön todelliset terveysvaikutukset ja sen, että yötyö on lisääntynyt laajasti useilla toimialoilla – myös sellaisilla, joilla yötyö ei ole aiemmin ollut merkittävä osa työnkuvaa. Esimerkkinä voidaan mainita kaupan ala. Tutkimusnäyttö yötyön haitallisista terveysvaikutuksista, kuten sydän- ja verisuonisairauksien sekä rintasyöpäriskin lisääntymisestä, ei näy lainsäädännössä riittävällä tavalla. Työvuorosuunnittelun mahdollisuuksia lieventää vuorotyön haittoja ei kaikkialla hyödynnetä, vaikka lainsäädäntö edellyttää työn vaarojen selvittämistä ja arviointia. Myöskään terveystarkastusten käytännön toteutuminen tai niiden pohjalta annettujen suositusten noudattaminen ei ole yhdenmukaista.

Kokonaisuutena työaikalainsäädäntö ja sen käytännön soveltaminen eivät tarjoa työntekijöille riittävää lepoajan ja työaikasuojan tasoa. Poikkeusmahdollisuuksien laajuus, epäselvä sääntely sunnuntaityön korvauksista ja riittämättömästi huomioon otetut yötyön terveysriskit osoittavat, että lainsäädännön nykytila ei vastaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean edellyttämää vähimmäistasoa. Hallituksen raportti ei tuo näitä puutteita esiin, mikä tekee esityksestä yksipuolisen ja todellista työelämän tilannetta vääristävän.

3 artikla

Oikeus turvallisiin ja terveellisiin työolosuhteisiin

Yleistä

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että Suomen hallituksen raportti antaa epätasapainoisen ja puutteellisen kuvan Suomen työoloista, koska se sivuuttaa hallituksen omat työelämäheikennykset. Hallitus esittää työturvallisuuden vain juridisteknisenä kysymyksenä, ei poliittisten päätösten seurauksena. Raportti kuvaa riskienhallintaa optimistisesti, mutta ohittaa valvonnan resurssipuutteet ja niihin kohdistetut leikkaukset ja jättää mainitsematta työntekijöiden kokemien kuormitustekijöiden lisääntymisen hallituskaudella.

Vuonna 2021 voimaan tulleet työturvallisuuslain muutokset – jotka koskivat vaarojen selvittämistä ja arviointia työajan ulkopuolisessa matkustamisessa sekä yötyön kuormittavuuden selvitysvervoitetta – ovat sinänsä askelia oikeaan suuntaan. Ne ovat kuitenkin jääneet selvästi riittämättömiksi. Palkansaajakeskusjärjestöt toteavat, että muutoksista huolimatta työn vaarojen selvittäminen ja arviointi ontuvat edelleen, erityisesti psykososiaalisen kuormituksen osalta. Todellisia parannuksia ei ole syntynyt, sillä sääntely ei velvoita työnantajia riittävän konkreettisiin ja seurattaviin toimenpiteisiin, eikä käynnissä oleva kehitys vastaa työelämän kasvaviin riskeihin. Useilla työpaikoilla on puutteita psykososiaalisen kuormituksen hallinnassa ja työsuojelutarkastuksissa on havaittu selkeitä puutteita kuormittumisen terveysvaaran arvioinnissa ja kuormitustapauksiin puuttumisessa.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Myös työsuojelun valvontaa koskevan lain muutos, joka laajensi työsuojeluviranomaisen ilmoitusvelvollisuutta ihmiskaupparikoksiin, oli sinänsä tarpeellinen. Käytännössä sekin jää puutteelliseksi ilman samanaikaista valvonnan resurssien ja toimivallan vahvistamista. Ennaltaehkäisevä ja velvoittava sääntely ei tällä hetkellä takaa työsuojeluviranomaisille tosiasiallisia edellytyksiä havaita ja torjua ihmiskauppaa, työntekijöiden hyväksikäyttöä ja alipalkkausta. Kokonaisuutena nykytoimet eivät riitä vastaamaan ilmiöiden vakavuuteen ja laajuuteen, ja sääntely tarvitsee kiireellisesti selkiyttämistä ja tiukempaa velvoittavuutta.

Työn tekemisen tapoihin kohdistuvat muutokset

Uudenlaiset työntekemisen tavat tulevat lähivuosina lisääntymään, minkä vuoksi riskit ja työntekemiseen liittyvät epäkohdat ja väärinkäytökset kasvavat. Perinteisen toistaiseksi voimassa olevan palvelussuhteen ja yrittäjyyden rinnalle ja välimaastoon on kehittynyt erilaisia työn tekemisen ja teettämisen muotoja. Työtä teetetään erilaisiin toimeksianto- ja kumppanuussopimuksiin perustuen. Tämä on ongelmallista silloin, kun työn teettämistavan tarkoituksena on työsuhteeseen liittyvien työntekijöiden oikeuksien ja työnantajien velvollisuuksien kiertäminen. Epäaito yrittäjyys lisää toimeentulon epävarmuutta eikä työsuhteturvaa ole. Tällaisissa työn teettämisen järjestelyissä työskentelevillä henkilöillä ei ole työsuhteeseen perustuvaa sosiaaliturvaa, työterveyshuoltoa eikä lakisääteistä työtapaturma- ja ammattitautivakuutusta. Työsuhteisuuden ja yrittäjyyden välisen rajapinnan ongelmallisuus on tullut esille muun muassa alustavälitteisessä työssä. Työntekosuhteen oikeudellinen luonne saatetaan arvioida eri viranomaisissa eri tavoin. Pirstaloituvan työelämän ilmiöön liittyvät uudet työnteon muodot, kuten alustatalous ja kevytyrittäjyys haastavat perinteisen käsityksen työnantajan ja työntekijän rooleista myös työsuojeluvonnassa. Ilmiön kokonaisuuteen kuuluu ulkomaisen työvoiman valvonta, tilaaja-vastuuvälvonta, uudet työnteon muodot ja heikossa työmarkkina-asemassa olevien oikeuksien varmistaminen.

Alustavälitteinen työ

Hallituksen raportointi alustatalouden työoikeudellisesta asemasta jää merkittävän puutteelliseksi eikä vastaa Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitean odottamaa tasoa. Raportti esittää yksinomaan korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun ja toistaa sen keskeiset elementit, mutta jättää arvioimatta ratkaisun vaikutukset työntekijöiden asemaan, valvonnan riittävyyteen ja alustatalouden rakenteellisiin ongelmiin.

Raportti antaa harhaanjohtavan yksinkertaistetun kuvan työntekijäasemasta alustataloudessa. Hallitus viittaa Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisuun Wolt-lähettien työntekijäasemasta, mutta raportin teksti ei käsittele lainkaan, miten alustayhtiö(t) tosiasiaassa noudattavat ratkaisua, onko viranomaisilla resursseja valvoa, että väärinluokitellut työntekijät eivät jää työsuhteturvan ulkopuolelle eikä sitä, missä määrin itsensä työllistävien työntekijöiden asema on edelleen väliin putoava. Näin ollen raportti esittääkin yksittäisen tuomioistuimen ratkaisun ikään kuin rakenteellinen ongelma olisi jo korjaantunut, vaikka käytännön todellisuus on päinvastainen.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Hallitus jättää myös analysoimatta korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun siltä osin, että tuomioistuin katsoo, että työaikalaki ei sovellu ruokalähetien työhön, vaan tyytyy ainoastaan perustelematta toistamaan KHO:n lausuman siitä, ettei työaikalainsäädäntö sovellu lähetintyöhön.

Palkansaajakeskusjärjestöt kummeksuvat, miten tämä on yhteensopivaa peruskirjan 2 artiklan kanssa, miten työntekijöiden oikeus kohtuullisiin työaikoihin ja lepoon toteutuu, altistuvatko ruokalähetit käytännössä rajattomalle työntekovelvoitteelle ilman työaikasuojelua ja miten turvataan palautuminen, jaksaminen ja työturvallisuus. Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että tämä on yksi raportin vakavimmista sisällöllisistä puutteista: oikeudellinen rakenne, jossa henkilö on työntekijä, mutta jää työaikasuojelun ulkopuolelle, on peruskirjan kannalta erittäin ongelmallinen.

Lisäksi palkansaajakeskusjärjestöt korostavat, että valvonnan tilaa ei kuvata lainkaan. Raportissa kyllä todetaan, että työsuojeluviranomaiset muodostavat parhailaan valvontalinjauksiaan, mutta ei esitä alustatyön valvontaa koskevia konkreettisia suunnitelmia eikä resursseja tai toimivaltuuksia. Myös tiedot valvonnan määrästä ja havaituista rikkomuksista puuttuvat. Tämä on merkittävä puute. Ilman valvontaa työntekijäasema jää paperille, eikä oikeudet toteudu käytännössä.

Raportti ei myöskään kiinnitä huomiota alustatyön rakenteellisiin ongelmiin. Hallituksen teksti ei käsittele keskeisiä riskejä, kuten alustatalouden työnjohtoalgoritmien vaikutusta työsuhteen tunnusmerkkeihin, työntekijöiden riippuvuutta yksittäisestä alustasta, ansiotason vaihtelua ja toimeentulon epävarmuutta, mahdollisia kilpailuvääristymiä, joissa osa alustoista kiertää työoikeutta, tapaturmavakuutuksen ja sosiaaliturvan ongelmakohtia. Vaikka sosiaalisten oikeuksien komitea on johdonmukaisesti edellyttänyt, että valtio arvioi juuri näitä rakenteellisia kysymyksiä, raportti ei tee näin.

Lopuksi palkansaajakeskusjärjestöt toteavat, että EU:n alustatyödirektiivin toimeenpanon haasteet sivuutetaan. Raportti mainitsee työryhmän, mutta ei arvioi kuinka moni alustatyöntekijä saa työntekijä-statuksen direktiivin kansallisen täytäntöönpanon jälkeen, mitä muutoksia tarvitaan työlainsäädäntöön tai miten algoritmisen johtamisen läpinäkyvyys ja valvonta toteutetaan. Palkansaajakeskusjärjestöt toteavat, että kun raportti antaa vaikutelman, että prosessi on muodollinen, ei sisällöllinen, vaikutelma on hyvin oikeasuuntainen. Hallitus on omaksunut direktiivin kansallisessa täytäntöönpanossa niin kutsutun minimi-implementoinnin periaatteen, jota hallitus näyttää tässäkin tapauksessa noudattavan.

Työvoiman hyväksikäyttö

Työn tekemisen ja teettämisen rakenteet ovat murroksessa, ja tämä muutos on osaltaan luonut otollisen maaperän työvoiman hyväksikäytölle. Työtä teetetään yhä useammin määräaikaissuoksilla, osa-aikaisina ja vuokratyönä, ja työn tekemisen paikat sekä muodot vaihtelevat etätyöstä mobiilityöhön. Samalla vastuut hajaantuvat ja

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

työnantajavelvoitteet hämärtyvät tilanteissa, joissa työntekijöillä voi olla useita työnantajia eikä kokonaisturvallisuutta tai todellista vastuutahoa ole helppo hahmottaa. Tähän ympäristöön kytkeytyy yhä näkyvämmiin ilmiö, jossa työntekosuhde naamioidaan tarkoituksellisesti kumppanuus- tai toimeksiantosuhteeksi – niin sanotuksi yrittäjyydeksi – vain, jotta voidaan kiertää työntekijän suojaksi säädetyt normit ja työnantajan velvoitteet. Seurauksena työntekijä jää työaikasuojelun, työturvallisuuden ja sosiaaliturvan ulkopuolelle, ja hyväksikäyttö muuttuu yksittäisistä väärinkäytöksistä rakenteelliseksi toimintatavaksi.

Suomessa on jo pitkään esiintynyt työvoiman hyväksikäyttöä. Viime aikoina erityisesti ulkomaalaisen työvoiman hyväksikäyttö on noussut merkittäväällä tavalla mediajulkisuuteen. Julkisuuteen nousseet tapaukset alleviivaavat hallituksen toimimattomuutta selkeän ongelman edessä.

Työvoiman hyväksikäytön muodot vaihtelevat alipalkkauksesta pahimmassa muodossaan ihmiskaupan tunnusmerkistöt täyttäviin rikoksiin. Uhreina ovat yleensä haavoittuvassa työmarkkina-asemassa olevat työntekijät, kuten ulkomaalaistaustaiset, nuoret ja osatyökykyiset työntekijät. Tämä korostuu erityisesti tietyillä aloilla, kuten rakennus-, siivous-, marjailuilla, luonnonmarjanpaiminta- ja ravintola-alalla, mutta myös esim. kauneusala, varastotyössä, autopesuloissa ja -korjaamoissa. Myös kotitaloustyössä esiintyy työvoiman hyväksikäyttöä. Moni työntekijä oli myös joutunut hyväksikäytetyksi maa- ja metsätaloudessa esimerkiksi kausitöissä ollessaan. Ilmiö ei ole poistunut suomalaisesta työelämästä, mutta nyt pelkona on, että työvoiman hyväksikäyttötapausten tulevat jatkossa lisääntymään hallituksen huomattavien työmarkkinamuutosten takia. Esimerkiksi työehtoja koskevaan paikalliseen sopimiseen tehdyt muutokset voivat lisätä hyväksikäyttöä erityisesti, kun samalla hallitus ei ole osoittanut erityisiä lisäresursseja valvontaviranomaisille.

Ihmiskaupan ja sen lähirikosten, esimerkiksi kiskonnantapaisen työsyrynnän, tutkimuksessa on haasteita, ja ongelma on rakenteellinen. Haasteita on muun ohella esimerkiksi tapausten tutkintojen pitkä kesto ja rikosten tunnusmerkistön tulkitseminen. Syryntä rikoksen nimikkeenä soveltuu huonosti tilanteisiin, joissa osalle ulkomaalaisista maksetaan työehtosopimuksen mukainen palkka ja osalle ei. Käytännössä liian pienen palkan maksaminen tulkitaan välillä pelkäksi palkkariidaksi, jota ei edes tutkita rikoksena. Resurssien ja rikostunnusmerkistöihin perehtymisen lisäksi joissakin tapauksissa ongelmana ovat myös asenteet. Näitä rikoksia ei aina pidetä tärkeinä, vaan esimerkiksi oleskelulupaongelmia saatetaan automaattisesti pitää uskottavuutta heikentävänä tekijänä. Systemaattiset toimintamallit eivät tule ilmi, kun ilmoituksia käsitellään erikseen eikä selvitetä, miten laajaa työnantajan toiminta on. Lisäksi työsuojeluviranomaisen keinot puuttua työntekijöiden hyväksikäyttöön ovat edelleen erittäin rajalliset. Vaikka viranomaisten toimintaedellytyksiin on pyritty tekemään pieniä parannuksia, näyttää edelleen selkeästi siltä, että keinot puuttua työntekijöiden hyväksikäyttöön perustuvaan liiketoimintamallin jatkamiseen Suomessa ovat riittämättömät.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Komitea on suositellut, että Suomi tutkisi ilmoitukset työehtosopimusten palkkamääräysten rikkomisista ja lisäisi työsuojelutarkastuksia niillä elinkeinoelämän aloilla, joilla näitä rikkomisia voi todennäköisesti tapahtua. Palkansaajakeskusjärjestöt kiinnittävät komitean huomiota siihen, että Suomessa työsuojeluviranomaisen valvottavana on jo yli sata säädöstä ja uusia lakisääteisiä valvonta- ym. tehtäviä asetetaan työsuojeluviranomaiselle, kun samaan aikaan leikataan resursseja. Työsuojeluviranomaiset ovat tuoneet selkeästi esiin, että nykyisillä resursseilla ei ole mahdollista selviytyä kaikista viranomaiselle annetuista tehtävistä. Hallituksen talousarvioesityksessä ilmoitettu työsuojelutarkastusten määrän toteuma oli esimerkiksi vielä vuonna 2023 24 500 kpl, kun taas kuluvalle vuodelle 2025 tarkastusten tavoitetta on laskettu vain 19 500 kpl tasolle. Laskua olisi kahdessa vuodessa siis 20 %: a.

Ulkomaalaistaustaisten työntekijöiden hyväksikäytössä on korostunut viime vuosina myös lisääntyvänä ilmiönä työsuhteen naamioiminen yrittäjyydeksi. Tämä todettiin esimerkiksi vuonna 2025 Veroviranomaisen, Aluehallintoviraston ja Eläketurvakeskuksen järjestämässä yhteistilaisuudessa ”Reilua työelämää – viranomaisten info ulkomaista työvoimaa, alihankintaa ja vuokratyötä käyttäville” (lähde: Viranomaisten info: Reilua työelämää - Työsuojelu.fi - Työsuojeluhallinto). Ilmiöön on kiinnitetty huomiota myös Ulkomaisen työvoiman käytön valvonnassa (lähde: Työsuojeluhallinnon julkaisuja 3/2025 Ulkomaisen työvoiman käytön valvonta vuonna 2024, <https://tyosuojelu.fi/documents/154017715/203855771/TSH-Raportti-Ulkovalvonta-2024-FI.pdf/c0e4d04e-be1c-2091-753a-1743fd8d6f2d/TSH-Raportti-Ulkovalvonta-2024-FI.pdf?t=1746783530036>). Tämä on erittäin huolestuttava ilmiö, koska tätä kautta henkilö saattaa menettää merkittävästi työsuhteeseen liittyviä oikeuksia ja turvaa. Samalla väärin toimivat työnantajat pääsevät epäoikeudenmukaiseen kilpailuasemaan.

Psykososiaalinen kuormitus

Palkansaajakeskusjärjestöjen näkemyksen mukaan hallituksen raportti antaa vakavasti harhaanjohtavan kuvan psykososiaalisten riskien hallinnasta. Raportti sivuuttaa sen, että työn kuormittavuus on kasvanut nopeasti ja että samaan aikaan hallituksen työelämäpolitiikka on lisännyt työntekijöiden epävarmuutta ja heikentänyt heidän vaikutusmahdollisuuksiaan. Työelämässä tapahtuneet muutokset ovat lisänneet työstä aiheutuvia kuormitus-, työkyky- ja mielenterveysongelmia tavalla, johon nykyinen sääntely ei kykene vastaamaan.

Psykososiaalisten riskien ja mielenterveysongelmien ehkäisemistä koskevan lainsäädännön kehittämisen tarve on ilmeinen ja kiireellinen. Nykyiset toimet jäävät selvästi riittämättömiksi: lainsäädäntö ei velvoita työnantajia riittävän konkreettisiin, mitattaviin tai seurattaviin toimenpiteisiin kuormitustekijöiden ehkäisemiseksi. Lisäksi sääntely ei ota huomioon työolojen rakenteellisia muutoksia, jotka lisäävät työn hallitsemattomuutta.

Raportti korostaa työnantajan ja työterveyshuollon yhteistyötä, mutta tämä lähtökohta on puutteellinen. Valvonnan resurssien heikentyminen ja vastuun siirtäminen yksilövetoiseksi työterveyshuollon ja työntekijän varaan ovat selvässä ristiriidassa

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

raportin omien tavoitteiden kanssa. Ilman riittävää viranomaisvalvontaa ennaltaehkäisevä työ jää työnantajien harkinnan varaan, eikä työterveyshuolto voi kantaa vastuuta rakenteellisista kuormitustekijöistä.

Raportti jättää täysin käsittelemättä hallituksen omien lainsäädäntömuutosten kielteiset vaikutukset työn kuormittavuuteen, työn hallittavuuteen ja työntekijöiden hyvinvointiin. Työaikajousten lisääminen, irtisanomissuojan heikentäminen, lomautusilmoitusaikojen lyhentäminen ja määräaikaisten työsuhteiden helpottaminen ovat toimenpiteitä, jotka omalta osaltaan kasvattavat epävarmuutta ja psykososiaalista kuormitusta. Näiden vaikutusten sivuuttaminen tekee raportista puutteellisen ja vääristää kuvaa Suomen työoloista.

Ilman täsmällisempää, velvoittavampaa ja rakenteellisia muutoksia huomioon ottavaa sääntelyä työntekijät jäävät edelleen ilman riittävää suojaa tilanteissa, joissa työperäinen kuormitus, väsymys, uupumus ja mielenterveysongelmat ovat jo laajasti tunnistettuja ja vakavia työterveysriskejä.

Yhteiset työpaikat

Yhteisen työpaikan ja yhteisten vaarojen työpaikkojen käytännön tilanteissa on edelleen paljon käytännön epäkohtia. Kyseisillä työpaikoilla on usein epäselvyyksiä siitä, kuka on pääasiallista määräysvaltaa käyttävä työnantaja, kuinka paljon työpaikalla on muita työnantajia, kuinka paljon on alihankkijoita ja miten nämä vaihtuvat tai vuokratyöntekijöiden lukumäärä/vaihtuvuus. Melkein kaikki työpaikat alkavat olemaan yhteisiä monen työnantajan/toiminnanharjoittajan työpaikkoja, joten tämän lainsäädäntöalueen kehittäminen on keskeistä työturvallisuuden toteutumisen kannalta. Liian usein vastuut ja velvollisuudet ovat selvittämättä.

Työhön sidonnaisuus ja etätyö

Työhön sidonnaisuus on kasvanut voimakkaasti digitaalisten välineiden ja jatkuvan tavoitettavuuden vuoksi, mutta lainsäädäntö ja valvonta ovat jääneet selvästi jälkeen työn muutoksesta. Jatkuva tavoitettavissa oleminen on muodostunut merkittäväksi ja usein tunnistamattomaksi kuormitustekijäksi, johon nykyinen sääntely ei vastaa. Erityisesti asiantuntijoita veloitetaan olemaan tavoitettavissa varsinaisen työajan ulkopuolella ilman, että työnantajille asetetaan riittäviä velvoitteita työn ja vapaa-ajan rajojen turvaamiseksi. Työajan jatkuva läikkyminen vapaa-ajalle onkin muodostunut laaja-alaiseksi ongelmaksi, johon ei ole puututtu riittävän määrätietoisilla toimilla.

Etätyön osalta hallituksen raportti ei vastaa työn tekemisen muutokseen eikä tunnista etävalvonnan kasvua. Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että raportin esittämä arvio etätyön vähäisestä merkityksestä työsuojeluvalvonnassa on liian yksipuolinen. Suomessa etätyö on vakiintunut ja laajasti käytetty työn muoto, joka tuo mukanaan huomattavia psykososiaalisia ja ergonomisia riskejä. Raportissa tulisi tarkastella etätyötä osana työelämän rakenteellista muutosta.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Raportti ei myöskään käsittele lainkaan etätyön lisäämää digitaalista kuormitusta ja työnantajien etävalvonnan kasvua, vaikka nämä ovat nopeasti yleistyneitä ilmiöitä ja merkittäviä työntekijöiden hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Hallituksen työelämälinjaukset, kuten paikallisen sopimisen laajentaminen, voivat käytännössä lisätä työnantajien mahdollisuuksia antaa etätyötä koskevia yksipuolisia määräyksiä. Tämä kasvattaa entisestään työntekijöiden epävarmuutta ja kuormitusta.

Vaikka työturvallisuuslain mukaan myös kodissa tai siihen rinnastettavissa olosuhteissa tehtävä työ kuuluu lain soveltamisalaan, etätyön ominaispiirteet voivat aiheuttaa tulkinnallisia ongelmia. Lisäksi sääntelyssä saattaa olla katvealueita. Etätyön käsitettä ei ole määritelty nykyaikaisen työnteon tarpeiden mukaisesti, eikä työnantajan velvollisuuksia riskien arviointiin ja torjuntaan ole selkiytetty. Tästä voi seurata tietämättömyyttä ja osaamattomuutta tunnistaa työntekijän suojan ulottuvuus, mikä heijastuu työntekijän tosiasialliseen suojan tasoon. Tämä voi heijastua myös valvontatoimintaan. Etätyötä koskevat samat työoikeudelliset työnantajavelvoitteet kuin läsnätyötäkin ja tämän kirkastaminen on olennaista. Lisäksi on hyvä tunnistaa etätyön erityispiirteet esim. työergonomian ja muiden kuormitustekijöiden näkökulmasta.

Palkansaajakeskusjärjestöt korostavat, että hallituksen olisi tullut sisällyttää raporttiinsa suunnitelma etätyön riskien systemaattisesta arvioinnista sekä esittää konkreettisia toimenpiteitä valvonnan vahvistamiseksi. Etätyön vaikutukset työntekijöiden terveyteen, turvallisuuteen ja oikeuksiin edellyttävät kokonaisvaltaista tarkastelua, jota raportti ei anna.

Työntekijöiden vakuutusturva etätyössä ei vastaa työnteke-olosuhteiden muutokseen. Työtapaturma- ja ammattitautilain soveltaminen tuottaa käytännön ongelmia ja johtaa työntekijöiden eriarvoiseen kohteluun. Etätyössä sattuneiden vahinkojen korvattavuus on rajattu erittäin suppeaksi, koska korvaus koskee vain tilanteita, joissa työnteke voidaan yksiselitteisesti todentaa. Tämä rajausta ei vastaa etätyön tosiasiallista luonnetta, jossa työn ja muun toiminnan limittyminen on väistämätöntä. Nykytila johtaa tulkinnallisiin ongelmiin ja asettaa työntekijät perusteettomasti keskenään eriarvoiseen asemaan.

Vaikka valtion henkilöstölle on säädetty erillinen etätyössä sattuneiden tapaturmien korvaussuoja, muualla työskentelevät työntekijät jäävät edelleen epätasa-arvoiseen asemaan. Tilanne on näiden työntekijöiden kannalta kohtuuton, eikä sitä voida pitää hyväksyttävänä yhdenvertaisuuden, oikeusturvan eikä työturvallisuuden tavoitteiden näkökulmasta. Lainsäädäntö kaipaa välitöntä ja perusteellista uudistamista, jotta etätyössä työskentelevien työntekijöiden asema olisi yhtenäinen ja ennakoitava riippumatta työnantajasta tai työn järjestämisen tavasta.

Työelämän väkivalta, häirintä ja seksuaalinen häirintä

Epäasiallista kohtelua, häirintää ja väkivaltaa esiintyy työelämässä lainsäädännön velvoitteista huolimatta. Monilla aloilla työssä kohdattu väkivalta on toistuvaa, eikä sen ennaltaehkäisyyn ole panostettu riittäväällä tavalla. Jokaisella työntekijällä tulee

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

olla oikeus tehdä työtään ilman väkivallan uhkaa tai suoranaista koettua väkivaltaa. Työssä kohdattu häirintä tai väkivalta tai sen uhka aiheuttavat psykososiaalista kuormittumista, ahdistusta ja pelkotiloja, jotka pahimmillaan johtavat työkyvyttömyyteen. Työpaikoilla pitää olla väkivallan uhan estämiseksi ja epäasiallisen käytöksen ja häirinnän poistamiseksi selkeät menettelytavat, jotka annetaan tiedoksi työntekijälle jo perehdytysvaiheessa ja samalla rohkaistaan työntekijää ottamaan mahdolliset ongelmatilanteet esille. Lainsäädäntö ei turvaa riittävän selkeitä ja tehokkaita prosesseja häirinnän ja väkivallan ennaltaehkäisemiseen, niihin puuttumiseen ja niiden poistamiseen. Väkivallan torjunnan täsmällisemmän säätelyn osalta ministeriössä on vuosien varrella valmisteltu useamman kerran täsmäntävää asetustasoista sääntelyä nimenomaisesti väkivallan ehkäisystä ja työnantajan velvoitteista turvata työntekijöitä välivallalta ja sen uhkalta, mutta säädöstä ei ole saatettu voimaan työnantajapuolen vastustuksen vuoksi.

Tilastokeskuksen vuoden 2024 tasa-arvobarometrin mukaan Suomessa sekä naiset että miehet kokevat usein seksuaalista häirintää, mutta häirintäkokemusten yleisyydessä ja toistuvuudessa on sukupuolten välillä huomattava ero. Naisista miltei puolet (47 %) ja miehistä reilu viidennes (22 %) kertoi kokeneensa edellisen kahden vuoden aikana seksuaalista häirintää. Yleisimmin häirintä oli sanallista. Naisista lähes viidennes oli kokenut ei-toivottua fyysistä koskemista tai lähentelyä, miehistä vastaavaa oli kohdannut seitsemän prosenttia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan naisiin kohdistuvan seksuaalisen häirinnän tekijä oli 24 prosentissa vastauksista henkilön työtoveri, 3 prosentissa esihenkilö ja 22 % asiakas tai oppilas.

Edellä mainitut luvut ovat erittäin hälyttäviä. Työelämässä tapahtuvalle seksuaaliselle häirinnälle tulee asettaa nollatoleranssi. Paitsi että työpaikalla tapahtuva seksuaalinen häirintä tulee olla kriminalisoitu, häirinnän kitkeminen työpaikoilta tulee näkyä myös käytännössä. Tästä syystä seksuaalisen häirinnän kriminalisointia koskevaan lainsäädäntöön ja sen jatkokehittämiseen tulisi kiinnittää erityistä huomiota.

4 artikla

Oikeus kohtuulliseen palkkaan

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 4 artiklan 3 kohta velvoittaa valtiota turvaamaan miesten ja naisten oikeuden samaan palkkaan samanarvoisesta työstä. Tämä edellyttää palkka-avoimuuden ja syrjimättömän palkkarakenteen vahvistamista, työmarkkinoiden segregaaation vähentämistä sekä tehokasta valvontaa syrjinnän estämiseksi.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen työmarkkina- ja sosiaalipoliittiset toimet ovat näiden velvoitteiden näkökulmasta selvästi huolestuttavia. Hallituksen päätökset heikentävät työehtosopimusjärjestelmän kattavuutta ja lisäävät mahdollisuutta yksipuoliseen paikalliseen sopimiseen ilman riittävää työntekijäsuojaa sekä helpottavat määräaikaaisista työsopimuksista sopimista ilman perustetta. Lisäksi ne lisäävät riskiä muita aloja heikommalle palkkakehitykselle ja palkkaerojen kasvulle erityisesti

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

matalapalkka-aloilla ja naisvaltaisilla aloilla, joilla neuvotteluasema on jo valmiiksi heikompi. Samalla valvonnan resurssien niukentaminen heikentää viranomaisten kykyä puuttua palkkasyrjintään ja varmistaa, että samanarvoisen työn palkkaus määräytyy yhdenvertaisesti.

Palkka-avoimuutta edistävien toimien sijasta hallitus on tehnyt linjauksia, jotka siirtävät vastuuta työnantajien ja työntekijöiden välisiin epätasapainoisiin neuvotteluasetelmiin. Tämä kehitys uhkaa lisätä palkkaeroja ja heikentää samapalkkaisuusperiaatteen toteutumista erityisesti naisvaltaisilla matalapalkka-aloilla, joissa palkkataso on pitkään ollut miesvaltaisia aloja matalampi.

Kokonaisuutena hallituksen toimien voidaan katsoa heikentävän työntekijöiden tosiasiallisia mahdollisuuksia saada sama palkka samanarvoisesta työstä ja siten olevan ristiriidassa sopimuksen 4 artiklan 3 kohdan velvoitteen kanssa. Palkkasyrjinnän torjunta, palkka-avoimuuden vahvistaminen ja kollektiivisen neuvotteluvoiman turvaaminen edellyttävät päinvastaisia toimia kuin niitä, joita hallitus tällä hetkellä edistää.

Selittämättömät palkkaerot, palkkasyrjintä ja lainsäädäntö

Suomessa selittämättömien palkkaerojen sekä palkkasyrjintätilanteiden havaitsemiseen ja selvittämiseen liittyy ongelmia. Puutteellinen palkka-avoimuus mahdollistaa työelämän perusteettomat palkkaerot sekä palkkasyrjinnän.

Sukupuoleen perustuva palkkasyrjintä on kielletty tasa-arvolaisissa. Tasa-arvolain mukaan syrjintää on palkkaehtojen soveltaminen siten, että ”työntekijä tai työntekijät joutuvat sukupuolen perusteella epäedullisempaan asemaan kuin yksi tai useampi muu työnantajan palveluksessa samassa tai samanarvoisessa työssä oleva työntekijä”, ellei menettelylle ole olemassa hyväksyttävää syytä.

Suomalaisessa työelämässä ongelma liittyy tiedonsaantiin ja palkkojen huonoon läpinäkyvyyteen. Syrjintätilanteet jäävät usein selvittämättä tiedon puutteen vuoksi. Palkkojen huono läpinäkyvyys mahdollistaa sen, että henkilö ei välttämättä tiedä tulleen syrjityksi. Tämä johtuu siitä, että syrjinnän selvittämiseksi tarvitaan lähtökohtaisesti tieto samaa tai samanarvoista työtä tekevän toista sukupuolta olevan työntekijän palkasta, sillä palkkasyrjinnän toteamiseen tarvitaan useimmiten verrokkihenkilö. Palkkasyrjinnän arviointi edellyttää yleensä syrjintää epäilevän palkan vertaamista toista sukupuolta edustavan työntekijän palkkaan. Tämä on mahdotonta, jos palkkausjärjestelmien läpinäkyvyys on huonoa, eikä palkoista saa avoimesti tietoa. Valitettavan usein palkkasyrjintätilanteiden selvittäminen perustuu siten sattumaan.

Yksilön oikeussuojakeinot eivät ole nykyisin riittäviä estämään palkkasyrjintää. Jos työntekijä epäilee palkkasyrjintää, ovat hänen mahdollisuutensa saada vertailutie-

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

toja liian rajalliset. Tilanne ei korjaannu palkka-avoimuusdirektiivin kansallisen toimenpanon myötä. Asia vaatisi kansallisia muutoksia lainsäädäntöön, jotta palkkasyrjintään puuttumisen mahdollisuudet eivät jäisi vain teoreettiselle tasolle.

Suomen pitäisikin ryhtyä kansallisiin toimiin tilanteen korjaamiseksi. Näin saataisiin tosiasiallisesti puututtua selittämättömiin palkkaeroihin ja palkkasyrjintään. Valitettavasti Suomen hallitus ei ole tekemässä tältä osin oma-aloitteisia parannuksia, sillä hallitus on todennut hallitusohjelmassaan palkka-avoimuuden suhteen, että palkka-avoimuutta edistetään vain EU-direktiivin minimisäännösten mukaisesti.

Minimisääntelyn mukainen esitys uhkaa tehdä lainsäädännöstä epäselvää ja tulkinanvaraista. Lainsäädäntöä tulisikin selkeyttää esimerkiksi yhdenmukaistamalla tasa-arvolain soveltamisrajat koskemaan vähintään 30 hengen työpaikkoja palkkakartoituksessa, yhteisissä palkkaraportoinneissa ja -arvioinneissa sekä säätämällä syrjinnän kanne aika kaikissa syrjintämuodoissa kolmeen vuoteen.

Edellä sanotun lisäksi palkka-avoimuusdirektiivin implementoinnissa ehdotetut seuraamukset työnantajalle velvoitteiden laiminlyönnistä ovat jäämässä tehottomiksi, minkä lisäksi monimutkainen ja pitkä prosessi voi muodostua työntekijän ja työnhaajan oikeusturvan esteeksi.

Valvovalla viranomaisella ei ole riittäviä resursseja valvoa tasa-arvon toteutumista, ja resursseja tulisikin lisätä. Vuonna 2024 tasa-arvovaltuutetulle tuli ennätysmäärä yhteydenottoja ja 90 % yhteydenotoista koski syrjintää työelämässä. Nämä yhteydenotot koskivat useimmiten raskaus- ja perhevapaasyrjintää, palkkasyrjintää sekä syrjintää työhönotossa.

Samanarvoinen työ

Suomen kansallisessa lainsäädännössä ei ole tarkemmin määritelty samanarvoisen työn käsitettä. Tällä tosiasialla on todennäköisesti merkittävä vaikutus siihen, miten käsite työpaikoilla ylipäätään on ymmärretty. Käsite ymmärretään hyvin usein liian kapeasti käsittämään vain samaa työtä tekeviä työntekijöitä.

Palkansaajakeskusjärjestöt ovat jo pitkään vaatineet, että samanarvoinen työn käsite määriteltäisiin nykyistä täsmällisemmin laissa. Suomen hallitus ei ole kuitenkaan tältä osin ryhtynyt omatoimisiin korjaaviin toimenpiteisiin.

Samanarvoisen työn puutteellisella määrittelyllä lainsäädännössä on heijastusvaikutuksia koko suomalaiseen palkanmuodostukseen ja yhteiskuntaan sekä perusteettomien ja selittämättömien palkkaerojen korjaamiseen. Tältä osin tosiasiallisesti tehokkaita toimia tilanteen parantamiseksi ei ole käytännössä tehty, eikä asiaa ole myöskään seurattu. Nykyiset palkkasyrjintäsäännösten rikkomisesta aiheutuvat kansalliset seuraamukset eivät ole tarpeeksi tehokkaita, mikä tarkoittaa samalla sitä, että niillä ei ole myöskään tehokasta ennaltaehkäisevää vaikutusta.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Suomi ei ole myöskään toteuttanut tosiasiallisesti tehokkaita toimia tilanteen parantamiseksi tasa-arvosuunnitelmien tai palkkakartoitusvelvoitteen näkökulmasta. Työnantajien käytännöissä on paljon kehitettävää ja tasa-arvolain vaatimuksia noudatetaan puutteellisesti. Tasa-arvosuunnitelman palkkakartoituksia tehdään yksityisellä sektorilla vielä puutteellisesti, niiden laatu on huonoa, palkkakartoituksista ei tiedoteta henkilökunnalle riittävästi eikä henkilöstön edustajia oteta mukaan suunnitelmien tekemiseen lain vaatimalla tavalla. Myös Samanarvoinen työ (Work of Equal Value) -hankkeen 2021–2022 mukaan työpaikoilla pitäisi muun muassa nykyistä enemmän panostaa tasa-arvosuunnitelmiin ja niihin liittyviin palkkakartoituksiin. Lisäksi työpaikoilla olisi syytä lisätä tietoa ja viestintää palkkausjärjestelmistä ja palkkauksen perusteista. Myöskään esimerkiksi samapalkkaisuusohjelmassa toteutetut toimenpiteet eivät ole olleet sellaisia, että niillä olisi ollut merkittävää vaikutusta ongelman korjaamiseen. Asiallista seuranta ei ole tehty siltä osin, onko tilanne parantunut.

Palkka-avoimuusdirektiivin täytäntöönpanon kolmikantaisen työryhmän työ päättyi toukokuussa 2025. Direktiivin mukaiset velvoitteet on saatettava kansallisesti voimaan viimeistään 2026 kesään mennessä. Hallituksen esitysluonnos tuli lausuntokierrokselle vasta joulukuussa 2025 ja esitystä oli muutettu merkittävästi osin kolmikantaisen työryhmän mietintöön verrattuna. Nyt esitys ei täytä edes direktiivin minimitäytäntöönpanoa esimerkiksi samanarvoisen työn määrittelemisen osalta. Esitys on korjattava edes minimitäytäntöönpanoa vastaavaksi ennen kuin se annetaan eduskunnalle.

Työpaikat eivät edelleenkään tiedä, millä tavoin direktiivi tulisi muuttamaan käytännössä heidän toimiaan palkka-avoimuuden edistämiseksi. Suomen tulisi saattaa direktiivin edellyttämät velvoitteet mahdollisimman nopeasti voimaan, jotta 1) kansalliset velvoitteet ehditään saattamaan direktiivin asettamassa määräajassa kansalliseen lainsäädäntöön ja 2) työpaikat ehtisivät edes hieman ennakolta varautumaan kansallisiin muutoksiin ennen asetettua määräaikaa.

5 artikla

Järjestäytymisoikeus

Hallituksen raportissa esitetään järjestäytymisoikeuden normiperusta (perustuslaki, työsopimuslaki, työehtosopimuslaki). Teksti kuvaa oikeuden juridista sisältöä asianmukaisesti, mutta täyttää vain muodollisesti 5 artiklan vaatimukset. Raportti kuvaa vain muodollisen oikeuden – mutta ei sen käytännön toteutumista. Sopimuksen 5 artikla ei turvaa pelkästään oikeutta perustaa ja liittyä yhdistyksiin — se velvoittaa takaamaan todellisen ja tehokkaan mahdollisuuden järjestäytyä. Tästä näkökulmasta raportti on puutteellinen ja harhaanjohtava seuraavista syistä:

Perustuslain 13 §:n ja työsopimuslain 13 luvun viittaaminen kertoo ainoastaan, että lainsäädäntö mahdollistaa järjestäytymisen. Sopimuksen 5 artiklan kannalta olennaista on, onko järjestäytyminen tosiasiallisesti mahdollista ja saavutettavaa. Raportti ei arvioi lainkaan järjestäytymisen kustannuksia, jäsenkehitystä ja sen syitä,

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

epätyypillisten ja prekaarien työsuhteiden vaikutuksia järjestäytymiseen, työnantajien painostusta tai järjestäytymisen kielteisiä kannusteita eikä työntekijöiden neuvotteluvoiman heikentymistä sääntelymuutosten seurauksena. Siten raportti ei vastaa sopimuksen 5 artiklan ydinkysymykseen: onko oikeus aidosti käytettävissä?

Raportti jättää kertomatta oleellisimman: hallitus heikensi järjestäytymismahdollisuuksia poistamalla ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden. Tämä on raportin vakavin puute. Sopimuksen 5 artikla edellyttää, että valtiot pidättäytyvät toimista, jotka heikentävät järjestäytymisen edellytyksiä. Hallitus siis kohdisti järjestäytyneeseen palkansaajaan suoraa verosanktiota lakkauttamalla ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden. Toisin kuin muut tulonhankkimiskulut yleisesti, muutoksen jälkeen ammattiliiton jäsenmaksua ei ole mahdollista vähentää palkansaajan ansiotuloverotuksessa. Tämä toimenpide on poikkeuksellinen verotuksellinen sanktio, joka kohdistui yksinomaan järjestäytyneisiin työntekijöihin ja heikensi suoraan ammatillisten järjestöjen jäsenpohjaa ja rahoitusperustaa. Se on vastoin 5 artiklan ja ILO:n yleissopimusten tavoitteita, joiden tarkoituksena on edistää järjestäytymistä, ei vaikeuttaa sitä.

Kyseisellä toimella ei ole minkään asteista kansantaloudellista funktiota. Se on puhtaasti ideologinen ja kuvastaa hyvin kuluneen hallituskauden politiikkaa. Se vaikuttaa olevan suunnattu järjestäytyneitä työntekijöitä ja heidän ammattiliittojaan vastaan, sen vaikutukset osuvat erityisesti järjestäytyneisiin työntekijöihin ja heidän ammattiliittoihinsa, ja näin ollen politiikka todennäköisesti on suoraan suunnattu järjestäytyneitä työntekijöitä ja heidän ammattiliittojaan vastaan.

Päätös poistaa ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeus on jatkossa taloudellinen este liittyä ammattiliittoon. Se on erityisen haitallinen pienituloisille, nuorille, maahanmuuttajille ja epävarmoissa työsuhteissa oleville ja siten suoraan järjestäytymisastetta heikentävä toimenpide. Raportin täydellinen vaikeneminen tästä on sisällöllinen ja oikeudellinen puute sopimuksen 5 artiklan raportointivelvoitteiden kannalta.

Raportti esittää nk. keltaisten sopimusten ehkäisemistä koskevan sääntelyn irrallaan todellisuudesta. Raportissa todetaan sinänsä, että työehtosopimus ei ole pätevä, jos työntekijäyhdistys ei aidosti edusta työntekijöitä. Tämä on tärkeä normi, mutta raportti ei arvioi miten ammattiyhdistysliikkeen taloudellisen aseman heikentäminen (ml. jäsenmaksuvähennyksen poistaminen) lisää keltaisten yhdistysten riskiä, miten työnantajavetoisten "edustajien" suhteellinen asema vahvistuu eikä miten yleinen järjestäytymisasteen lasku murentaa järjestelmän legitimitettiä. Toisin sanoen raportti korostaa keltaisia sopimuksia koskevaa sääntelyä, mutta vaikenee toimista, jotka lisäävät tällaisten yhdistysten syntymisen edellytyksiä.

Raportti ei arvioi järjestäytymisvapauden käytännön edellytyksiä – vaikka sopimuksen 5 artikla nimenomaan sitä edellyttää. Raportista puuttuu kokonaan järjestäytymisasteen kehitys, syyt heikentymiseen, työnantajien suhtautuminen ja mahdollinen vastustus, työpaikkatason henkilöstöedustuksen saatavuus ja heikkeneminen, paikallisen sopimisen laajentamisen vaikutukset järjestäytymisasteeseen, alustatyön ja

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

epätyypillisten työsuhteiden vaikutukset järjestäytymiseen. Komitean valvontakäytäntö edellyttää, että valtio osoittaa konkreettisella näytöllä, että järjestäytymisvapaus toteutuu. Hallituksen raportti ei tee tätä.

Lisäksi raportti antaa epätasapainoisen kuvan työnantaja- ja työntekijäjärjestöjen asemasta. Raportti esittää molemmille osapuolille samanlaiset muodolliset oikeudet, mutta työnantajajärjestöjen asemaan ei ole kohdistettu vastaavia heikennyksiä kuin työntekijöille, vaan painvastoin hallitus on monin lainsäädäntömuutoksin parantanut työnantajien asemaa työsuhteen osapuolena. Työnantajilla on institutionaalisesti vahvemmat oikeudelliset ja taloudelliset edellytykset organisoitua ja työntekijöiden kollektiivinen voima on heikentynyt useiden yhtäaikaisten uudistusten vuoksi (jäsenmaksuvähennyksen poisto, työtaisteluoikeuden rajoitukset, paikallisen sopimisen laajennus). Ottaen huomioon, että 5 artiklan kannalta olennainen kysymys on neuvotteluvoiman tasapaino, raportti sivuuttaa sen täysin.

Edellä esitetyn perusteella palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että hallituksen raportointi ei täytä sopimuksen 5 artiklan edellyttämää aineellista tarkastelua, sillä se rajoittuu normikehyksen kuvaamiseen ilman analyysia siitä, miten järjestäytymisoikeus tosiasiallisesti toteutuu suomalaisessa työelämässä. Raportista puuttuvat kokonaan ne valtion omat toimet, jotka ovat heikentäneet järjestäytymisen edellytyksiä — erityisesti ammattiliittojen jäsenmaksujen verovähennysoikeuden poistaminen — sekä arvio järjestäytymisasteen kehityksestä ja työntekijöiden neuvotteluvoiman muutoksista. Sopimuksen 5 artiklan kannalta olennaisten käytännön olosuhteiden sivuuttaminen johtaa siihen, että raportti antaa valvontaelimelle puutteellisen kuvan järjestäytymisoikeuden tilasta Suomessa.

Edellä kuvattujen hallituksen suorien toimien ammatillisen järjestäytymisen heikentämiseksi, palkansaajakeskusjärjestöt kiinnittävät huomiota siihen, että hallituspuolueiden edustajat ovat edistäneet ja ylläpitäneet aktiivisesti ammattiliittojen vastaista retoriikkaa, joka on vastannut käytännössä ns. union busting -toimia.

6 artikla

Kollektiivinen neuvottelu-oikeus

Ammatillinen järjestäytymisvapaus ja kollektiivinen neuvottelu-oikeus
Kollektiivinen neuvottelu-oikeus ja työtaisteluoikeus artikla 6

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että hallituksen raportti antaa kyseisessä kohdassa olennaisesti puutteellisen ja harhaanjohtavan kuvan Suomen kollektiivisen neuvottelu- ja työtaistelujärjestelmän tilasta. Raportti on pohjimmiltaan normikuvaus, ei vaikutusarvio, ja se jättää käsittelemättä useita keskeisiä muutoksia, jotka ovat heikentäneet palkansaajajärjestöjen tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia. Kolmikantaisuuden heikentyminen, paikallisen sopimisen aiheuttama neuvotteluasetelman epäsymmetria, puuttuminen valtakunnansovittelijan toimintaedellytyksiin, kollektiivisen neuvottelun esteiden aliarviointi sekä työtaisteluoikeuden rajoitusten kansainvälisoikeudellisen arvioinnin puuttuminen muodostavat kokonaisuuden, jonka

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

raportti sivuuttaa. Lisäksi välttämättömien toimintojen poikkeuksellisen laajaa luetteloa ja väliaikaisen kiellon mekanismin vaikutuksia ei perustella tai suhteuteta kansainvälisiin normeihin. Näiden puutteiden vuoksi raportti ei anna komitealle realistista kuvaa suomalaisen työelämän rakenteellisista muutoksista eikä työntekijöiden oikeuksien tosiasiallisesta toteutumisesta.

Yhteistoiminta ja kolmikantaisuus

Hallituksen raportti antaa liian optimistisen ja staattisen kuvan kolmikantaisuudesta Suomessa. Raportissa esitetään, että työelämää koskeva lainsäädäntö valmistellaan Suomessa systemaattisesti kolmikantaisesti, vaikka vuosina 2023–2025 toteutetuista keskeisistä työelämäuudistuksista suuri osa – kuten lakko-oikeuden rajoitukset ja paikallisen sopimisen laajennus ja muut työntekijöiden aseman heikennykset – on valmisteltu ilman aitoa kolmikantaista valmistelua. Palkansaajapuolen edustajat ovat olleet läsnä lainvalmistelutyöryhmissä, mutta palkansaajien näkemykset on sivuutettu lähes täysin lainvalmistelussa.

COVID-19- poikkeuslainsäädännön käyttäminen esimerkkinä yhteistyöstä korostaa yksittäistä, jo päättynyttä tilannetta ja luo harhaanjohtavan kuvan pysyvästä yhteistoiminnasta.

Kolmikantaisuus on keskeinen osa Euroopan sosiaalisen peruskirjan artiklan 6 tulkittaa. Raportin liian myönteinen kuvaus ei vastaa nykytilaa eikä anna realistista käsitystä siitä, että työmarkkinaosapuolten vaikutusmahdollisuudet ovat viime vuosina merkittävästi heikentyneet.

Työehtosopimusjärjestelmän kuvaus

Raportin kuvaus työehtosopimusjärjestelmästä on muodollisesti oikea, mutta täysin vailla vaikutusarviota. Kolme olennaista näkökulmaa jää käsittelemättä.

Työehtosopimusjärjestelmän rakenteellisesta murroksesta mainitaan metsäteollisuuden irtautuminen alakohtaisesta sopimisesta, mikä on muuttanut neuvottelukentteitä perusteellisesti, mutta raportissa tätä sivutaan vain ohimennen. Esimerkiksi arviot siitä, miten tämä vaikuttaa työehtosopimusten kattavuuteen tai työrauhajärjestelmään puuttuu kokonaan.

Lisäksi työehtosopimusjärjestelmään tehdyt lainsäädännön muutokset, joilla on lisätty mahdollisuuksia sopia työehdoista paikallisesti, voivat vaarantaa suomalaisen työehtosopimusten yleissitovuuden tulevaisuuden ja siten työehtojenvähimmäistason turvan. Raportti ei käsittele lainkaan sitä, että paikallisen sopimisen ja yritys-kohtaisten sopimusten lisääntyminen uhkaa koko työehtosopimusten yleissitovuusjärjestelmää.

Sopimus- ja neuvottelujärjestelmää koskevat lainsäädäntömuutokset johtavat neuvotteluvoiman epäsymmetriaan. Raportti ei tunnusta sitä, että työnantajien mahdol-

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

lisuus siirtyä yrityskohtaisiin ratkaisuihin heikentää työntekijäjärjestöjen neuvotteluvoimaa, mikä on artiklan 6 § 2 keskeinen arviointikohta. Sen sijaan yrityskohtaisen sopimisen lisääntyminen vahvistaa työnantajan suhteellista neuvotteluvoimaa. Tältä osin raportti jää pelkäksi normikuvaukseksi eikä vastaa peruskirjan raportointivelvoitteen edellyttämää vaikutusarvioinnin tasoa.

Paikallinen sopiminen ja vuoden 2025 muutokset

Tämä on hallituksen raportin merkittävin puute, kun paikallisen sopimisen lainsäädäntömuutokset esitetään raportissa teknisinä ja neutraaleina uudistuksina, vaikka kyse on järjestelmän tasapainoa muuttavista, merkittävistä uudistuksista. Raportti jättää käsittelemättä mahdollisen neuvotteluaseman epätasapainon. Jos paikallisen sopimisen osapuolena ei ole ammattiliiton luottamusmies, henkilöstön valitsemalla edustajalla ei ole luottamusmiehen asemaa tai turvaa, työnantajan tiedonantovelvollisuus on rajattu ja henkilöstön kollektiivinen tuki vaihtelee erityisesti järjestäytymättömillä työpaikoilla.

Paikallisen sopimisen laajentuminen on myös riski työehtojen heikentämiseen. Järjestelmä mahdollistaa heikennyksiä erityisesti työpaikoilla, joissa henkilöstön neuvotteluasema on heikko. Erityisesti pienissä ja järjestäytymättömissä työpaikoissa neuvotteluasetelma on selvästi vinoutunut. Raportti ei tunnusta, että järjestelmä avaa ”heikomman suojan ja työehtojen” polun, kun henkilöstöedustus on heikko.

Raportti sivuuttaa Suomen kansainväliset velvoitteet, kun siinä ei arvioida muutosten yhteensopivuutta ILO:n tai ESCR-komitean linjausten kanssa, vaikka nämä korostavat neuvotteluasetelman tasapainoisuutta.

Kollektiivisen neuvottelun esteet

Raportissa esitetty väite, jonka mukaan ”hallitus ei ole tietoinen esteistä, jotka haittaisivat neuvotteluja kaikilla tasoilla” ei vastaa tosiasiallista kehitystä ja on ongelmallinen ja sisällöllisesti virheellinen. Viime vuosina kollektiivinen neuvottelu- ja sopimusjärjestelmä on muuttunut merkittävästi: metsäteollisuuden irtautuminen yleisistovasta järjestelmästä, neuvottelujen hajautuminen ja paikallisen sopimisen laajeneminen ovat muuttaneet alan neuvotteluympäristöä. Paikallisen sopimisen laajennus vaikuttaa suoraan työpaikkatason neuvotteluihin. Palkansaajakeskusjärjestöt ovat tuoneet näitä epäkohtia hallituksen tietoon muun muassa lainsäädäntövalmistelun yhteydessä. Näiden vaikutuksia ei arvioida raportissa lainkaan. Palkansaajakeskusjärjestöt korostavat, että ESCR-komitea on aiemmissa ratkaisuissaan korostanut, että jäsenvaltion tulee tunnistaa olemassa olevat esteet ja raportoida toimista niiden poistamiseksi. Tätä velvollisuutta raportti ei täytä.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen lakisääteinen vientimalli

Hallituksen toteuttama vientimallin lakisääteistäminen kaventaa merkittäväällä tavalla työmarkkinaosapuolten autonomiaa ja sopimusvapautta, ja sen tarkoitus on estää

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

valtakunnansovittelijaa ja sovittelulautakuntaa antamasta palkantarkastusten yleisen linjan ylittäviä sovintoehdotuksia. Suomessa valtakunnansovittelijaininstituutio on ollut tärkeä osa työehtosopimusjärjestelmää, jonka keskeisestä rakenteesta on pyritty sopimaan työmarkkinaosapuolten kesken ottaen samalla huomioon muut sopimusjärjestelmään olennaisesti liittyvät osa-alueet. Näin on voitu tukea kestäväällä tavalla työmarkkinajärjestelmän toimintaa.

Hallituksen lainsäädäntömuutosten tarkoituksena oli ja on rajoittaa valtakunnansovittelijan mahdollisuuksia sovintoehdotusten tekemiseen vaikeissa työmarkkinaneuvotteluissa. Hallitus puuttui tällä hallituskaudella lainsäädännöllä siihen, mitä periaatteita neuvotteluissa joudutaan noudattamaan ja minkälainen sovittelijan antama sovintoehdotus voi olla. Tämä puolestaan vaikuttaa tosiasiasa merkittävästi työmarkkinaosapuolten autonomiaan ja sopimusvapauteen sekä sovittelun riippumattomuuteen. Lainsäädännöstä hyötty epätasapainoisesti toinen neuvotteluosapuoli, eli työnantajat. Tästä kokonaisuudesta syntyy ristiriita ja jännitteinen tila perusoikeuksien ja Suomea sitovien kansainvälisten sopimusvelvoitteiden kanssa.

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että tämä on ongelmallista Euroopan sosiaalisen peruskirjan näkökulmasta, sillä artiklan 6 velvoitteet edellyttävät, että kollektiivinen neuvottelu ja sovittelujärjestelmä toimivat aidosti riippumattomasti eikä lainsäädännöllä aseteta rakenteellisia esteitä palkansaajapuolen neuvotteluvoiman käyttämiselle.

Sääntely vaikuttaa epäsymmetrisesti hyödyttävästi työnantajapuoleen ja heikentää työntekijäjärjestöjen tosiasiallisia vaikutusmahdollisuuksia. Euroopan sosiaalisen peruskirjan ja ILO-sopimusten mukaan tällaiset rajoitukset ovat sallittuja vain, jos ne ovat välttämättömiä, oikeasuhtaisia ja osoitettuja – mutta hallituksen esityksessä ei ole arvioitu sääntelyn välttämättömyyttä, eikä sen vaikutuksia neuvottelujärjestelmän tasapainoon. Myöskään normaalisitovuuden ja palkkarakenteiden toimivuuden näkökulmasta ei ole esitetty analyysiä siitä, miksi lakisääteinen vientimalli olisi välttämätön tai yhteensopiva kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Lisäksi sääntely rajaa sovittelijan harkintavallan poikkeuksellisen kapeaksi. Sovittelujärjestelmän riippumattomuus on olennainen osa sopimuksen 6 artiklan soveltamista, ja sääntely, jolla palkkojen kehitys tarkoituksellisesti sidotaan poliittisiin päätöksiin asetettuun yleiseen linjaan, vaarantaa sovittelun institutionaalisen roolin. Tämä luo peruskirjan vastaisen jännitteisen tilanteen, jossa valtio määrittää neuvotteluprosessin lopputuloksen raamit tavalla, joka kaventaa työntekijäjärjestöjen mahdollisuuksia neuvotella työehdoista vapaasti.

Kokonaisuutena lakisääteinen vientimalli ei vastaa sopimuksen henkeä eikä sen velvoitteita kollektiivisen neuvottelun vapaudesta, tasapainoisesta neuvotteluasetelmasta ja sovittelujärjestelmän riippumattomuudesta. Hallituksen raportti ei myöskään tuo näitä ongelmia esiin, vaan pyrkii kiertämään kansainvälisen oikeuden arviointia yleisluontoisella muotoilulla, joka ei kuvaa sääntelyn tosiasiallisia vaikutuksia.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Työtaisteluoikeus

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että tämä on raportin kriittisin ja samalla heikoin osa. Pääministeri Petteri Orpon hallitus on rajoittanut lainsäädännöllä merkittävästi työntekijöiden lakko-oikeutta, joka on tehokkain keino puolustaa työntekijöiden etuja ja oikeuksia. Raportti kuvaa ainoastaan voimassa olevan lainsäädännön sisällön, mutta ei arvioi rajoitusten välttämättömyyttä, suhteellisuutta tai vaikutuksia työntekijöiden tosiasiallisen työtaisteluoikeuden käyttöön.

Erityisesti palkansaajakeskusjärjestöt kiinnittävät komitean huomiota poliittisten lakkojen rajoituksiin, tukilakkojen suhteellisuusvaatimukseen, yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömien toimintojen laajennettuun luetteloon ja väliaikaiseen työtaistelun kieltoon.

Suomessa säädettiin vuonna 2024 lailla poliittisten lakkojen 24 tunnin rajoituksesta. Raportti ei käsittele sen yhteensopivuutta artiklan 6(4) kanssa, vaikka komitea on linjannut poliittisten työtaistelujen kuuluvan suojan piiriin silloin, kun ne liittyvät työelämäpolitiikkaan. Tukilakkojen suhteellisuusvaatimus voi käytännössä estää tehokkaat tukitoimet, mutta raportti ei arvioi sen vaikutusta kollektiivisen neuvottelun voimasuhteisiin.

Välttämättömien toimintojen laajennettu lista ulottuu energiahuollosta maksujärjestelmiin ja ICT-infrastruktuuriin saakka, mikä on kansainvälisesti poikkeuksellisen laaja ilman esitettyjä perusteluja siitä, miksi näin laajaa suojausta tarvitaan.

Lisäksi väliaikainen työtaistelun kieltö mahdollistaa työtaistelun keskeyttämisen ilman vastapuolen kuulemistä. Tämä kyseenalaistaa käytännössä työntekijöiden lakko-oikeuden tehokkuuden. Raportti ei siten arvioi rajoituksen tosiasiallisia vaikutuksia lakko-oikeuden tehokkuuteen eikä oikeusturvariskeihin.

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että hallituksen raportti ei siten täytä artiklan 6 edellyttämää kattavaa vaikutusarviota. Raportti painottuu normikuvaukseen ja jättää käsittelemättä keskeiset muutokset, kuten kolmikantaisuuden heikentymisen, neuvotteluasetelman epätasapainon kasvun sekä työtaisteluoikeuden merkittävät rajoitukset. Raportti ei tarkastele rajoitusten suhdetta kansainvälisiin normeihin eikä perustele poikkeuksellisen laajaa välttämättömien toimintojen luetteloa. Tämän seurauksena raportti ei anna komitealle realistista kuvaa suomalaisen kollektiivisen neuvottelu- ja työtaistelujärjestelmän nykytilasta.

Yksityiskohtaiset huomautukset työtaisteluoikeuden rajoituksista ja seuraamusjärjestelmästä

Työtaisteluoikeuden rajoitukset ja seuraamusjärjestelmä

Vuonna 2024 voimaan tulleet työrauhalainsäädännön muutokset rajoittavat merkittävästi työntekijöiden mahdollisuuksia käyttää työtaisteluoikeuttaan. Lainsäädäntö sisältää uusia ja soveltamisalaltaan epäselviä rajoituksia tukityötaisteluihin, poliitti-

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

siin lakkoihin, ennakkoilmoitusvelvollisuuksiin sekä työtaisteluihin liitettäviin seuraamuksiin. Sopimuksen 6 artiklan mukaisesta kollektiivisen toiminnan oikeudesta käsin tarkasteltuna kyse on kokonaisuudesta, joka kaventaa ammatillisten järjestöjen tosiasiallista toimintavapautta tavalla, joka edellyttäisi huomattavasti perustellumpaa välttämättömyys- ja suhteellisuusarviointia.

Tukityötaistelujen rajoitukset

Tukilakkojen rajoitusten ensisijaisena tavoitteena on pyrkiä estämään kaikki sellaiset tukitoimet, joiden vaikutus ylittää pääriidan osapuolet. Tämä on selvässä ristiriidassa ILO:n vakiintuneen valvontakäytännön kanssa, jonka mukaan tuki- ja solidaarisuustoimet ovat olennainen osa kollektiivista toimintaoikeutta ja järjestöjen välistä yhteistyötä. Työehtosopimuslain ja työriitalain uudet 8 a §:t ovat sanamuodoltaan sekavia ja vaikeasti ennakoitavia, mikä lisää oikeudellista epävarmuutta. Rajoitusten tosiasiallinen funktio on kaventaa ammattiliittojen mahdollisuuksia vaikuttaa jäsentensä puolesta ja luoda pelotevaikutus, joka itsessään rajoittaa kollektiivista toimintaa. Tällaiset vaikutukset eivät ole yhteensopivia sopimuksen 6 artikla kanssa, jonka suojan piirissä tukityötaistelut lähtökohtaisesti ovat.

Poliittisten lakkojen rajoitukset

Poliittisten lakkojen 24 tunnin enimmäiskesto ja 12 kuukauden toistamiskielto muodostavat poikkeuksellisen ankaran rajoituksen. Lainsäädäntö ei tee eroa perinteisten poliittisten lakkojen ja sellaisten protestilakkojen välillä, jotka tähtäävät työntekijöiden sosiaalisten ja taloudellisten etujen puolustamiseen. ILO:n valvontakäytännössä nämä kuuluvat kiistatta ammatillisen järjestäytymisvapauden piiriin, erityisesti silloin kun työtaistelu kohdistuu hallituksen työelämä- tai sosiaalipolitiikkaan.

24 tunnin aikaraja tekee käytännössä oikeuden käyttämisen tyhjäksi, eikä raportissa ole arvioitu sen suhteellisuutta sopimuksen vaatimusten näkökulmasta. Tämä rajoitus pakottaa työntekijäjärjestöt tilanteeseen, jossa niiden on valittava lain noudattamisen ja työtaistelun oikeuden toteuttamisen välillä – mikä ei ole yhteensopivaa kansainvälisten velvoitteiden kanssa.

Ennakolliset ja spekulatiiviset perustelut

Lakko-oikeuden rajoituksia on perusteltu sekä työnantajien taloudellisilla intresseillä että ennakollisilla uhkakuvilla ”mahdollisesti mittavista tulevista yhteiskunnallisista haasteista”. Tällaiset spekulatiiviset ja tulevaisuusorientoituneet perustelut ovat poikkeuksellisia suomalaisessa perusoikeusjärjestelmässä ja vaikeasti sovitettavissa yhteen sopimuksen 6 artiklan tai ILO-sopimusten suhteellisuusvaatimusten kanssa. Rajoitukset edellyttävät konkreettista ja välitöntä tarvetta, eivät hypoteettista varautumista.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Seuraamusjärjestelmän epätasapaino

Uudistus on laajentanut ja kiristänyt seuraamusjärjestelmää tavalla, joka painottuu selvästi työntekijäpuolen suuntaan. Uuden sääntelyn mukaan ammattiliittojen korvausvastuuta on korotettu 150 000 euroon ja alarajaksi on asetettu 10 000 euroa. Lisäksi työntekijöille on asetettu uusi henkilökohtainen 200 euron hyvitysseuraamus. Samanaikaisesti työnantajien työehtosopimusrikkomusten seuraamustaso on pidetty ennallaan, enintään 37 400 euroa eikä siihen sovelleta edellä mainittua alarajaa.

Tämä epäsymmetria horjuttaa työmarkkinoiden tasapainoa ja heikentää luottamusta järjestelmään. Sopimuksen 6 artiklan näkökulmasta kyse on rajoituksesta, joka kohdistuu vain toiseen osapuoleen eikä siten täytä tasapuolisuuden vaatimusta.

Oikeudellinen epävarmuus ja pelotevaikutus

Uuden sääntelyn ennakoimattomuus ja seuraamusten kiristyminen muodostavat itsenäisen pelotevaikutuksen, joka rajoittaa perusoikeuden käyttöä jo ennen kuin mitään työtaistelua on edes ryhdytty arvioimaan. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on aiemmassa ratkaisukäytännössään katsonut, että tällainen ”indirektiivinen rajoitus” voi olla yhtä lailla peruskirjan vastainen kuin suora kielto.

Kolmikannan ohittaminen lainsäädännön valmistelussa

Lainsäädäntömuutokset on valmisteltu tavalla, jossa ei ole noudatettu Suomessa vakiintuneita kolmikantaperinteitä. Työryhmätyössä palkansaajien näkemyksiä on huomioitu heikosti ja lainvalmistelulle ei ole varattu riittävästi aikaa.

Koska kyse on kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanosta, tämä menettely on ongelmallinen myös sopimuksen näkökulmasta. Euroopan sosiaalisen peruskirjan artikkelit 5 ja 6 edellyttävät, että ammatilliset järjestöt voivat aidosti osallistua päätöksentekoon. Pelkkä muodollinen kuuleminen ei täytä tätä vaatimusta. Menettely on myös ILO:n yleissopimusten 87 ja 144 vastainen.

Suojelutyölainsäädäntö ja olennaisten palvelujen laajentaminen

Vuonna 2024 voimaan tullut suojelutyölainsäädäntö laajentaa työtaisteluoikeuden rajoituksia tavalla, joka ei perustu vaikutusarvioihin eikä Euroopan sosiaalisen peruskirjan tai ILO:n kriteereihin ”välttämättömistä palveluista”. Suojelutyön käyttöalaa voidaan soveltaa lähes kaikilla aloilla, mikä mahdollistaa helposti perusteltavat kieltokanteet ja huomattavasti laajemmat työtaistelukieltoriskit kuin aikaisemmin.

Hankkeen valmistelu oli sirpaleista ja koordinoimatonta, eikä sen vaikutuksia työmarkkinajärjestelmän toimivuuteen ole arvioitu. Hallinnollisten velvoitteiden, sanktioriskien ja oikeudenkäyntikulujen kasvu muodostavat yhdessä esteen työtaisteluoikeuden käytölle. Tämä on sopimuksen näkökulmasta keskeinen ongelma.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Yhteenveto työtaisteluoikeuden rajoittamisesta

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että kokonaisuutena vuoden 2023–2024 työtaisteluoikeutta koskevat lainsäädäntötoimet eivät ole yhteensopivia sopimuksen 6 artiklan eivätkä ILO:n keskeisten sopimusten kanssa. Rajoitukset perustuvat ennakkoivaan ja varautuvaan lähestymistapaan, joka ei täytä välttämättömyyden tai suhteellisuuden vaatimuksia. Suojelutyölainsäädäntö ja seuraamusjärjestelmän kiristyminen muodostavat yhdessä rakenteellisen pelotevaikutuksen, joka kaventaa työntekijöiden ja ammatillisten järjestöjen oikeuksia tavalla, jota kansainväliset ihmisoi-keusvelvoitteet eivät salli.

20 Artikla

Oikeus tasa-arvoisiin mahdollisuuksiin ja tasa-arvoiseen kohteluun työhön ja ammattiin liittyvissä kysymyksissä ilman sukupuoleen perustuvaa syrjintää

Hallituksen raportti on kuvaileva, ei arvioiva ja antaa artikla 20:n näkökulmasta puutteellisen kuvan tasa-arvon toteutumisesta työmarkkinoilla. Raportti luettelee olemassa olevia hankkeita, kiintiösääntelyä ja ohjelmia, mutta ei arvioi niiden vaikutuksia, tuloksellisuutta tai tehokkuutta. Raportista puuttuu kokonaan analyysi siitä, miksi segregaatio jatkuu, miten palkkaerot kehittyvät ja millaisia rakenteellisia esteitä tasa-arvon toteutumiselle on edelleen olemassa. Lisäksi raportti ohittaa hallituskauden muiden poliittisten toimien sukupuolivaikutukset ja sivuuttaa täysin intersektionaalisen näkökulman, joka on olennainen osa peruskirjan mukaista velvoitetta.

Hallituksen vastaus artiklan 20 kysymyksiin esittää useita hankkeita, ohjelmia ja kiintiösääntelyä, mutta ne ovat luonteeltaan toimenpide- tai normiluetteloita, eivätkä anna tietoa tasa-arvon todellisesta toteutumisesta työmarkkinoilla. Raportti ei arvioi ovatko toimenpiteet riittäviä, miksi segregaatio ei ole vähentynyt, mitkä rakenteelliset esteet hidastavat tasa-arvon toteutumista, millaisia negatiivisia vaikutuksia hallituksen muilla toimilla on ollut sukupuolten tasa-arvoon työelämässä. Sopimuksen 20 artiklan mukaista velvoitetta esittää tuloksia, vaikuttavuutta ja perusoikeusarviointia ei täytetä.

Raportti myöntää, ettei segregaatian tila parane, mutta ei arvioi syitä eikä vastuuta. Siinä todetaan, että Suomessa horisontaalinen ja vertikaalinen segregaatio ei ole vähentynyt ja työmarkkinat ovat edelleen jyrkästi jakautuneet mies- ja naisvaltaisiin aloihin. Kriittisiä ongelmia ovat muun ohella, että raportti ei analysoi, miksi toimenpiteet eivät ole muuttaneet kehitystä, eikä se tarkastele, vaikuttavatko kuluvan hallituskauden työntekijöiden aseman heikennykset, säästöpäätökset, koulutusleikkaukset tai sosiaaliturvan heikennykset erityisesti naisiin. Raportti ei myöskään esitä suunnitelmaa uudeksi politiikkalinjaksi tilanteessa, jossa ohjelmallinen työ ei tuota tulosta. Tämä on merkittävä puute artiklan 20 valossa, koska komitea edellyttää näyttöä edistymisestä, ei pelkkää toimenpideluetteloa.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Raportti korostaa hallitus- ja johtoryhmätason sukupuolikiintiöitä, mutta ohittaa suurimman osan työmarkkinoista. Raportin sisältö keskittyy julkisen sektorin ja valtionyhtiöiden kiintiöihin, pörssiyhtiöiden hallitusten sukupuolijakaumaan ja valtionyhtiöiden naisjohtajiin. Nämä ovat tärkeitä indikaattoreita, mutta laajemmat ongelmat jäävät raportoimatta.

Kiintiösääntely koskee äärimmäisen pientä osaa suomalaisista työpaikoista. Kuitenkin suurin osa naisista työskentelee koulutuksessa, sosiaali- ja terveydenhuollossa ja palvelualoilla, joilla ei ole kiintiösääntelyä, palkkataso on alhainen ja segregaatoin purku edellyttäisi aivan toisenlaisia rakenteellisia ratkaisuja

Raportti ei myöskään arvioi palkkatasa-arvon etenemistä. Vaikka artikla 20 liittyy myös tasa-arvoon työehdoissa, raportti ei kuvaa palkkaerojen kehitystä, ei arvioi samapalkkaisuusohjelmien vaikuttavuutta eikä tarkastele työmarkkinoiden rakenteellista eriytymistä palkkojen näkökulmasta. Tämä on puute artiklan 20 näkökulmasta.

Raportti kuvaa hankkeita, mutta ei kerro niille kohdennetuista resursseista tai niiden tuloksista. Esimerkiksi THL:n segregaatoin purkuhanke esitellään vain luettelona siitä, mitä materiaaleja tuotettiin, mutta se ei kerro tavoittavuudesta eikä konkreettista muutoksista työpaikoilla taikka osoita, että hankkeella olisi ollut vaikutusta segregaatoin vähenemiseen. Tämä on ristiriidassa sopimuksen 20 artiklan vaatimusten kanssa, jotka painottavat toimenpiteiden tehokkuutta, jatkuvuutta ja vaikuttavuutta.

Hallituksen muiden toimien sukupuolivaikutukset jäivät myös vaille kokonaisarviota, vaikka kuluvalle hallituskaudella on tehty useita työelämän, sosiaaliturvan ja koulutuksen heikennyksiä, joilla on todennäköisesti epäsuhtainen vaikutus naisiin, vaikutus sukupuolten palkkaeroon, vaikutus työn ja perheen yhteensovittamiseen ja vaikutus segregaatoin pysyvyyteen. Hallituksen raportti ei mainitse eikä arvioi tätä lainkaan, vaikka sopimuksen 20 artiklan mukaan valtion tulee arvioida omien poliittisten ratkaisujensa vaikutuksia tasa-arvoon.

Raportista puuttuu myös kokonaan intersektionaalinen näkökulma. Sopimuksen 20 artiklan tulkintakäytäntö korostaa, että sukupuolten tasa-arvon arvioinnissa tulee kiinnittää huomiota myös työntekijän etniseen taustaan, vammaisuuteen, ikään, siirtolaisasemaan, koulutustasoon ja työmarkkina-asemaan. Raportti ei mainitse näistä mitään, mikä tekee raportoinnista kapeaa ja normatiivista, ei analyttistä.

Yksityiskohtaiset huomautukset

Lakisääteinen vientimalli ja vaikutukset samapalkkaisuuteen

Tässä raportissa artiklan 5 kohdalla kuvattu pääministeri Petteri Orpon hallituksen lakisääteinen vientimalli on Euroopan sosiaalisen peruskirjan näkökulmasta erittäin ongelmallinen tasa-arvon ja samapalkkaisuusperiaatteen edistämisen kannalta. Samapalkkaisuuden toteutumisen kannalta on välttämätöntä, ettei työmarkkinoiden so-
pimusjärjestelmä lukitse olemassa olevia palkkaeroja. Rakenteellisesti ylläpidetyt

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

palkkaerot kuormittavat tulonjakoa ja voivat hidastaa talouskasvua. Huolta lisää se, että hallituksen harjoittama sosiaali- ja veropolitiikka kasvattaa tuloeroja, mikä heikentää mahdollisuuksia kaventaa palkkaeroja myös pitkällä aikavälillä.

Vientimallin valmistelussa ei kuultu palkansaajapuolen pyynnöistä huolimatta tasa-arvoasiantuntijoita, eikä ministeriö esittänyt kieltäytymiselle perusteita. Tämä heijastuu esityksen vaillinaiseen tasa-arvovaikutusten arvioon ja siihen, ettei raportti kuvaa sääntelyn vaikutuksia lainkaan valtakunnansovittelijan toimivallan ja palkkaerojen kaventamisen näkökulmasta. Kuulemisvelvollisuuden laiminlyönti on vastoin sopimuksen periaatteita, jotka edellyttävät rakenteellisten muutosten tasa-arvovaikutusten huolellista ennakkoarviointia.

Sukupuolen mukainen eriytyminen ja palkkaerot

Suomen työmarkkinat ovat vahvasti sukupuolen mukaan eriytyneet. Tilastokeskuksen vuoden 2022 työssäkäyntitilaston mukaan vain 8,9 prosenttia palkansaajista työskentelee tasa-ammatissa, jossa eri sukupuolta olevien osuus on 40–60 %. Naisvaltaisten alojen palkkataso on yleensä miesvaltaisia aloja matalampi. Julkisella sektorilla palkkaliukumien vähäisyys heikentää entisestään mahdollisuutta kuroa palkkaeroja umpeen suhteessa yksityiseen sektoriin.

Sukupuolten välinen palkkaero on Suomessa edelleen noin 15,4 %, mikä ylittää EU-keskiarvon. Valtakunnansovittelijan toimivallan rajaaminen vientimallia koskevan sääntelyn yhteydessä heikentää edellytyksiä matalapalkkaisten ja naisvaltaisten alojen palkkojen jälkeenjääneisyyden korjaamiseen – sekä rakenteellisten palkkaongelmien että prosentuaalisten palkankorotusten kumuloitumisen vuoksi.

Euroopan sosiaalisen peruskirjan näkökulmasta Suomen valtio ei voi toteuttaa politiikkaa, joka tosiasiallisesti heikentää samapalkkaisuuden edistämisen edellytyksiä.

Samapalkkaisuusohjelma ja sen rakenteelliset puutteet

Suomen samapalkkaisuusohjelma, joka on toiminut vuodesta 2006 ja on luonteeltaan kolmikantainen, kokoaa yhteen hallituksen ja työmarkkinakeskusjärjestöjen toimet palkkaeron kaventamiseksi. Nykyisen ohjelmakauden tavoitteena on kaventaa palkkaero 14,5 prosenttiin vuoteen 2027 mennessä, mutta palkkaeronkaventuminen on ollut vuodesta 2006 lähtien hidasta, keskimäärin vain 0,3 prosenttiyksikköä vuodessa.

Ohjelman arvioinneissa on toistuvasti korostettu tarvetta saada työ- ja virkaehtosopimusosapuolet aktiivisiksi toimijoiksi. Työnantajapuolen, Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) sääntömuutokset ja sopimismandaatin rajaukset ovat heikentäneet mahdollisuuksia edistää palkkatasa-arvoa, vaikka EK osallistuu edelleen ohjelmaan.

Ohjelman uuden kauden ennakkoarvioinnin mukaan suunniteltujen toimenpiteiden vaikuttavuus on vain tyydyttävää tasoa. Palkansaajakeskusjärjestöjen tavoittelemaa

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

sitovampaa kirjausta ei hyväksytty. Tämä on ristiriidassa ohjelman tarkoituksen ja Euroopan sosiaalisen peruskirjan velvoitteiden kanssa. Ohjelman ulkopuolelle jäävät juuri ne toimijat, joilla olisi tosiasiallinen mahdollisuus vaikuttaa palkkauksen rakenteisiin.

Selittämättömät palkkaerot ja palkkasyrjintä

Selittämättömien palkkaerojen ja palkkasyrjinnän havaitsemisessa ja selvittämisessä on merkittäviä puutteita. Palkka-avoimuuden riittämättömyys mahdollistaa sekä perusteettomat palkkaerot että syrjinnän.

Muuttuva työelämä, moninaistuvat työntekemisen muodot ja erityisesti yksilöllisesti soveltuvat ja määräytyvät palkat todennäköisesti kasvattavat selittämätöntä palkkaeroa ja siten hidastavat sukupuolten välisen palkkaeron kaventumista. Selittämättömät ja perusteettomat palkkaerot jäävät nyt usein havaitsematta palkkojen ja palkkausjärjestelmien huonon läpinäkyvyyden ja riittämättömien palkkakartoitusten vuoksi.

Suomelle on suositeltu, että Suomi lisäisi palkka-avoimuutta palkkatasa-arvon edistämiseksi. Nykyinen hallitus aikoo panna täytäntöön EU:n palkka-avoimuusdirektiivin puutteellisesti, mahdollisesti jopa alle direktiivin minimisäännösten edellyttämän tason. Lainvalmistelu direktiivin implementoimiseksi on kuitenkin tällä hetkellä vielä kesken.

Palkkasyrjintätilanteiden arvioinnille välttämättömän vertailutiedon puute tekee syrjinnän tunnistamisesta sattumanvaraista. Nykytilanne ei täytä sopimuksen vaatimuksia tehokkaista ja toimivista oikeussuojakeinoista.

Palkka-avoimuuden vähimmäistoimeenpanon ongelmat

Minimitasoinen toimeenpano ei ratkaise Suomen palkka-avoimuuden rakenteellisia ongelmia, ja uhkana on lisäksi lainsäädännön epäselvyyden lisääntyminen. Lainsäädäntöä tulisi selkeyttää mm. yhtenäistämällä tasa-arvolain soveltamisrajat koskemaan vähintään 30 hengen työpaikkoja sekä säätämällä syrjinnän kanneaika kolmeen vuoteen kaikissa syrjintämuodoissa. Nämä toimet ovat olennaisia, jotta palkkasyrjinnän torjunta olisi sopimuksen mukaisia.

Määräaikaisuudet ja raskaus- sekä perhevapaasyrjintä

Komitea on suositellut, että Suomi puuttuu määräaikaisten työsuhteiden yliedustukseen naisilla. Tutkimusten mukaan raskaussyrjintää kokee joka neljäs raskaana oleva, ja sen yleisin muoto on määräaikaisen työsuhteen päättäminen raskauden tai perhevapaan vuoksi. Tapaukset tulevat harvoin viranomaisille, koska ilmoittamisen ei uskota johtavan mihinkään.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Hallituksen linjaukset – määräaikaisten työsuhteiden helpottaminen ja irtisanomiskynnyksen madaltaminen – pahentavat ennestään jo vakavaa syrjintätilannetta. Hallitus on näin ollen tietoisesti lisäämässä rakenteita, jotka kasvattavat syrjintärisiä, eikä ole esittänyt mitään toimia tilanteen korjaamiseksi. Tämä on suoraan vastoin sopimuksen henkeä ja tavoitteita.

Hallitus myöntää tällä hetkellä eduskunnan käsittelyssä olevassa esityksessään, että määräaikaistösuhteiden lisääntyminen kasvattaa myös raskaussyrjinnän ja muun syrjinnän riskiä. Tämä osoittaa, että lainsäädäntöä ollaan muuttamassa tietoisesti tavalla, joka on vastoin tasa-arvotavoitteita ja kansainvälisiä velvoitteita.

Raskaus- ja perhevapaasyrjintä yleisesti

Raskaus- ja perhevapaasyrjintä on huomattavan yleistä suomalaisilla työmarkkinoilla. Vuonna 2024 Tilastokeskus julkaisi selvityksen, jossa todettiin, että raskaus-syrjintää kokee joka neljäs raskaana oleva. Raskaussyrjinnän yleisin seuraus on ollut määräaikaisten työsuhteiden päättäminen raskauden tai perhevapaan vuoksi. Tulos on samassa linjassa esimerkiksi tasa-arvovaltuutetun aiemmin tekemien havaintojen kanssa. Selvityksessä todettiin myös, että raskauteen perustuvasta syrjinnästä kerrotaan vain harvoin eteenpäin virallisille tahoille. Syynä on useimmiten se, ettei ilmoituksen koeta johtavan mihinkään (lähde: Selvitys: Joka neljäs raskaana oleva kokee raskaussyrjintää - Valtioneuvosto).

Tasa-arvovaltuutetun saamien yhteydenottojen perusteella erityisen alttiita syrjinnälle ovat epätyypillisissä työsuhteissa, kuten määrä- ja osa-aikaisina, työskentelevät naiset. Tyypillisesti raskaus- ja perhevapaasyrjintä liittyy määräaikaisten työsuhteiden jatkamatta jättämiseen, työnhakuun, perhevapaalta palaamiseen tai raskauden tai perhevapaan ajan palkkaan ja työsuhte-etuihin.

Kuten syrjinnän yleisyydestä ja toisaalta syrjintätapausten eteenpäin viemisen pienestä määrästä voidaan päätellä, Suomessa syrjinnän vastainen lainsäädäntö ei tosiasiassa ole tehokasta, eikä se myöskään ennaltaehkäise syrjintää. Tällä hallituskaudella tilanne syrjinnän suhteen tulee todennäköisesti pahenemaan, sillä pääministeri Petteri Orpon hallitus on helpottamassa määräaikaisten työsuhteiden tekemistä ja on jo madaltanut irtisanomiskynnyksen. Kun huomioidaan, että syrjintää tapahtuu erityisesti määräaikaisten työsuhteissa, muutokset tulevat hyvin todennäköisesti pahentamaan tilannetta. Pääministeri Petteri Orpon hallitus ei ole teke-mässä myöskään korjaavia tai tilannetta parantavia toimia teemaan liittyen.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelman yhtenä tavoitteena on kuitenkin kohdistaa raskauteen ja perhevapaaseen perustuvan syrjinnän ehkäisyyn tehokkaampia keinoja. Tätä kirjausta varten perustettu Työelämän tasa-arvo ja perhevapaat -työryhmä sai työnsä päätökseen alkukeväästä 2025. Vaikka työryhmä pyrki löytämään keinoja raskaus- ja perhevapaasyrjinnän kitkemiseksi, hallitusohjelman vaikutukset kokonaisuutena heikentävät raskauteen ja perhevapaaseen perustuvan syrjinnän tilannetta Suomessa. Työryhmän esittämät toimet eivät ole missään määrin riittäviä ehkäisemään raskaus- ja perhevapaasyrjintää työelämässä. Ehdotetut muutokset

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

ovat enimmäkseen kosmeettisia eivätkä paranna raskaana tai perhevapaata käyttävien oikeussuojaa riittävän tehokkaasti.

Syrjinnän kohteeksi joutumisen riski ei koske vain naisia, vaan syrjinnän kohteeksi voivat joutua kaikki sukupuolesta riippumatta perhevapaiden käyttämisen takia. Perhevapaauudistuksen myötä myös isät ovat kokeneet enenemässä määrin syrjintää työelämässä.

Riittämättömät toimet ja väärä oikeudellinen perustelu

Tasa-arvolain tarkennuksiin liittyvä oikeudellinen selvitys perustui Elinkeinoelämän keskusliiton entisen johtajan tekemään arvioon, joka sisälsi virheellisiä väittämiä kansainvälisten velvoitteiden täyttymisestä. Päätökset, kuten No. 106/2014 Finnish Society of Social Rights v. Finland – Social Rights (sekä lisätapaukset 16809cfbae ja Findings of the follow-up to collective complaints 302nd session), osoittavat selvästi, ettei Suomen lainsäädäntö kaikilta osin täytä kansainvälisiä velvoitteita. No. 106/2014 Finnish Society of Social Rights v. Finland - Social Rights (ks. myös Finland - Social Rights, 16809cfbae ja Findings of the follow up to collective complaints 302nd session).

Nyt eduskunnan käsittelyssä olevassa määräaikaisten työsuhteiden käytön helpottamista koskevassa esityksessä ei ole esitetty mitään tosiasiallisesti vaikuttavia keinoja syrjinnän estämiseksi. Pelkkä työnantajan selvitysvelvollisuus ei riitä tilanteessa, jossa syrjintä on jo laaja ja rakenteellinen ongelma.

Kokonaisarvio

Palkansaajakeskusjärjestöjen näkemyksen mukaan hallituksen toimet ja raportointi eivät täytä sopimuksen velvoitteita samapalkkaisuuden edistämisestä, syrjinnän ehkäisystä eikä työelämän tasa-arvon tosiasiallisesta parantamisesta.

Useat toimista – vientimallin lakisääteistäminen, puutteellinen palkka-avoimuus, määräaikaissuhteiden laajentaminen ja raskaussyrjinnän riskin tiedostettu lisääminen – heikentävät työntekijöiden oikeuksien toteutumista ja vievät kehitystä pois päin peruskirjan tavoitteista.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

OSA II

Tässä lausunnon toisessa osassa palkansaajakeskusjärjestöt tarkastelevat laajemmin niitä työntekijöiden ja yksilöiden oikeuksia, joista säädetään muissa peruskirjan artikloissa, ja joiden toteutumiseen nykyisen hallituksen työelämä-, sosiaaliturva- ja koulutuspolitiikka on merkittävästi vaikuttanut. Näillä oikeuksilla on suora heijastusvaikutus myös hallituksen artiklakohtaisiin vastauksiin, sillä työntekijöiden asemaa heikentävät toimet muodostavat kokonaisuuden, jota ei voida arvioida erillisinä. Tämän osan tarkoituksena on antaa komitealle laajempi ja todellisuutta vastaava kuva siitä, millaisia rakenteellisia ja järjestelmällisiä heikennyksiä Suomen hallitus on toteuttanut työntekijöiden oikeuksiin, sosiaaliturvaan ja koulutukseen, sekä miten nämä toimet vaikuttavat Suomen kykyyn täyttää peruskirjan velvoitteet kokonaisuutena.

1 artikla

Oikeus työhön

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 1 artikla velvoittaa valtiota aktiivisesti edistämään täystyöllisyyttä, suojelemaan työntekijän oikeutta valita ammattinsa vapaasti sekä varmistamaan maksuttomat ja tehokkaat työnlälytys- ja ammatinvalinnanohjauspalvelut. Artikla edellyttää johdonmukaisia toimia työllisyysasteen nostamiseksi ja työntekijöiden yhdenvertaisen työmarkkina-aseman turvaamiseksi.

Orpon hallituksen politiikkatoimet ovat näiden velvoitteiden näkökulmasta monin tavoin ongelmallisia. Työttömyysturvan tuntuvat leikkaukset, kuten omavastuuajan pidentäminen, etuuksien tasoleikkaukset ja työssäoloehdon kiristäminen, heikentävät työttömien taloudellista turvaa ja vaikeuttavat heidän tosiasiallista mahdollisuuttaan hakea työtä, kouluttautua tai uudelleen suuntautua työmarkkinoilla. Tämä kehitys ei tue artiklan tavoitetta korkeasta ja vakaasta työllisyysasteesta, vaan lisää työttömyyden pitkittymisen riskiä ja syventää työmarkkinoiden eriarvoistumista.

Samanaikaisesti työttömyysaste on noussut koko hallituskauden ajan, mikä osoittaa selkeästi, ettei hallituksen politiikka ole käytännössä edistänyt artiklan edellyttämää täystyöllisyystavoitetta. Työvoiman kysyntä on heikentynyt, rakennetyöttömyys kasvanut ja työttömien siirtymät avoimille työmarkkinoille ovat hidastuneet juuri samaan aikaan, kun turvaa ja palveluja on heikennetty. Työttömyyden kasvu osoittaa, että hallituksen työmarkkinapoliittiset toimet eivät ole olleet vaikuttavia, ja joissakin tapauksissa ne ovat jopa lisänneet työmarkkinoiden epävarmuutta.

Ammatillisen koulutuksen ja uudelleen kouluttautumisen näkökulmasta hallituksen toimet kaventavat työntekijöiden mahdollisuuksia kehittää osaamistaan. Opintotuen heikennykset, aikuiskoulutustuen lakkauttaminen ja koulutuspolkujen rahoituksen kiristäminen heikentävät erityisesti matalapalkkaisten ja rakennemuutoksista kärsi-

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

vien alojen työntekijöiden mahdollisuuksia siirtyä uusiin tehtäviin. Tämä on ristiriidassa artiklan kohdan 4 velvoitteen kanssa edistää ammatinvalinnanohjausta, ammatillista koulutusta ja kuntoutusta.

Työvoimapalvelujen rakennemuutos ja TE-palvelujen siirto kunnille ilman riittäviä resursseja on lisännyt alueellista eriarvoisuutta työnvälitys- ja työllistymispalvelujen saatavuudessa. Tämä vaarantaa erityisesti heikossa työmarkkina-asemassa olevien — nuorten, ikääntyneiden, pitkäaikaistyöttömien, maahanmuuttajien ja vammaisten — oikeuden saada artiklan 1 edellyttämää tukea työllistymiseen. Palvelujen heikentyminen tilanteessa, jossa työttömyys on samaan aikaan kasvanut, tekee vaikutuksista entistä vakavampia.

Lisäksi työehtosopimusjärjestelmää heikentävät uudistukset ja paikallisen sopimisen laajentaminen ilman riittävää turvaa altistavat työntekijöitä painostukselle ja voivat kaventaa heidän mahdollisuuksiaan valita ammattinsa tai vaihtaa työpaikkaa turvallisesti. Työntekijän oikeuden suojele vapaasti valita ammattinsa edellyttää vahvoja rakenteita, ei niiden purkua.

Kokonaisuutena pääministeri Petteri Orpon hallituksen politiikka ei edistä sopimuksen 1 artiklan tavoitteita korkeasta ja vakaasta työllisyydestä, työntekijöiden oikeuksien suojelusta eikä yhdenvertaisista työnvälitys- ja koulutuspalveluista. Päinvastoin monet toimita lisäävät työmarkkinoiden eriytymistä, heikentävät työvoimapalvelujen saavutettavuutta ja vaikeuttavat työntekijöiden sosiaalista ja ammatillista liikkuvuutta. Työttömyysasteen nousu vahvistaa, että hallituksen toimet eivät ole onnistuneet täyttämään artiklan olennaisinta velvoitetta edistää täystyöllisyyttä, vaan ovat joiltain osin jopa heikentäneet sen toteutumisen edellytyksiä.

7 artikla

Lasten ja nuorten oikeus suojeluun

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 17 artikla velvoittaa valtiota turvaamaan lasten ja nuorten oikeuden suojeluun tehokkaalla tavalla. Valtion on huolehdittava muun muassa työhönoton ikärajoista, työaikarajoituksista, terveydelle turvallisista työoloista, oppivelvollisuuden toteutumisesta sekä erityisestä suojelusta fyysisiä ja moraalisia vaaroja vastaan. Artikla edellyttää aktiivisia, riittäviä ja ennakoivia toimia, joilla turvataan lasten ja nuorten kehitys, hyvinvointi ja yhdenvertaiset mahdollisuudet.

Orpon hallituksen politiikkatoimet ovat näiden velvoitteiden näkökulmasta huolestuttavia useista syistä. Laajat sosiaaliturva- ja palveluleikkaukset lisäävät lapsiperheköyhyyttä, mikä on suoraan yhteydessä lasten hyvinvoinnin heikkenemiseen, terveysriskeihin ja syrjäytymisen lisääntymiseen. Lapsiperheiden taloudellisen tilanteen heikentyessä kasvaa riski, että nuoret joutuvat hakeutumaan varhaisemmin töihin perheen toimeentulon tueksi — mikä voi käytännössä vaarantaa oppivelvollisuuden täysimääräisen toteutumisen ja olla ristiriidassa artiklan edellyttämien suojelutoimien kanssa.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Sosiaali- ja terveystalvaeluista vastaavien hyvinvointialueiden rahoitusvaje ja henkilöstöpula heikentävät erityisesti lasten ja nuorten tarvitsemia palveluja, kuten oppilashuoltoa, mielenterveyspalveluja, lastensuojelun ennaltaehkäiseviä toimia ja nuorisotyötä. Palvelujen ruuhkautuminen estää artiklan 17 edellyttämiä varhaisia toimia ja altistaa nuoret entistä selvemmin fyysisille ja psyykkisille vaaratekijöille. Myös kouluterveydenhoidon ja säännöllisten terveystarkastusten puutteet heikentävät lasten oikeutta turvalliseen kehitykseen ja ovat selkeästi artiklan valossa ongelmallisia.

Työelämässä hallituksen linja vähentää työntekijöiden suojelua ja työolojen valvontaa lisää nuorten työntekijöiden hyväksikäytön, alipalkkauksen ja vaarallisiin töihin joutumisen riskiä. Valvontaresurssien niukentaminen on ristiriidassa artiklan kohdan 10 kanssa, joka edellyttää suojelua juuri fyysisiltä ja moraalisilta vaaroilta. Samaan aikaan heikentynyt työehtosopimusjärjestelmä ja kasvava paikallinen sopiminen voivat johtaa siihen, että nuoret ja harjoittelijat jäävät aiempaa helpommin ilman kohtuullista korvausta, työehtoja tai turvallisia työaikajärjestelyjä.

Kokonaisuutena pääministeri Petteri Orpon hallituksen toimet heikentävät lasten ja nuorten sosiaalista ja taloudellista suojelua sekä lisäävät riskejä, joita 17 artikla nimenomaisesti pyrkii torjumaan. Taloudelliset leikkaukset, palvelujen heikentyminen ja valvonnan riittämättömyys muodostavat kokonaisuuden, joka ei täytä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 17 artiklan velvoitteita turvata lasten ja nuorten kehityksen, terveyden ja suojelun edellytykset.

9 artikla

Oikeus ammatinvalinnanohjaukseen

Palkansaajakeskusjärjestöt katsovat, että pääministeri Petteri Orpon hallituksen toimet ovat selvästi heikentäneet Euroopan sosiaalisen peruskirjan 9 artiklan edellyttämää oikeutta ammatinvalinnanohjaukseen ja sen tosiasiallista saavutettavuutta. Vaikka hallitus ei ole muodollisesti muuttanut ammatinvalinnanohjausta koskevia säännöksiä, kokonaisvaikutus työntekijöiden ja opiskelijoiden mahdollisuuksiin hyödyntää artiklan mukaisia palveluja on ollut selkeästi kielteinen. Artikla 9 velvoittaa valtiota turvaamaan kaikille – myös aikuisille, matalapalkkaisille ja työuran nivelvaiheissa oleville – maksuttomat ja tosiasiallisesti saavutettavat palvelut, joilla tuetaan ammatinvalintaa ja urakehitystä. Hallituksen politiikkatoimet ovat kuitenkin lisänneet esteitä näiden palvelujen hyödyntämiselle.

Ensinnäkin hallitus on lakkauttanut aikuiskoulutustuen, joka on ollut suomalaisessa järjestelmässä keskeinen väline työuran uudelleensuuntautumiseen ja ammatinvaihtoa koskevien ratkaisujen tekemiseen. Aikuiskoulutustuen poistaminen kaventaa erityisesti pienituloisten ja matalasti koulutettujen työntekijöiden mahdollisuuksia hakeutua koulutukseen tai kehittää osaamistaan tavalla, joka on olennaista artiklan 9 mukaisten oikeuksien toteutumiseksi. Käytännössä oikeus ammatinvalinnanohjaukseen muuttuu näennäiseksi, jos ihmisillä ei ole taloudellisia edellytyksiä hyödyntää ohjauksen tarjoamia ratkaisuja.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Toiseksi hallitus on leikannut ammatillisesta koulutuksesta ja heikentänyt jatkuvan oppimisen rakenteita tavalla, joka suoraan vaikuttaa nuorten ja aikuisten mahdollisuuksiin saada laadukasta opinto-ohjausta, tukea urasuunnitteluun ja toimivia koulutuspolkuja. Ammatillisen koulutuksen rahoituksen vähentäminen heikentää ohjausresursseja, opettajien saatavuutta ja koulutuksen laatua aloilla, joilla juuri peruskirjan näkökulmasta tulisi vahvistaa tuen saatavuutta. Myös vuorotteluvapaan lakkauttaminen, työttömyysturvan suojaosien poisto sekä muut työelämän epävarmuutta lisäävät päätökset vaikeuttavat olennaisesti työntekijöiden mahdollisuuksia suunnitella ja toteuttaa osaamisen kehittämistä. Hallitus on näin siirtänyt välineellisesti vastuuta urasuunnittelusta yksilölle aikana, jolloin sekä taloudelliset että institutionaaliset edellytykset sen toteuttamiseen heikkenevät.

Kolmanneksi hallituksen työelämäheikennykset – kuten määräaikaissuunkien lisääminen, irtisanomissuojan heikentäminen ja lomautusilmoitusaikojen lyhentäminen – lisäävät epävarmuutta ja heikentävät työntekijöiden mahdollisuuksia tehdä pitkäjänteisiä ratkaisuja ammatinvalintaan, kouluttautumiseen ja uudelleensuuntautumiseen. Artiklassa 9 tarkoitettu oikeus tehokkaaseen ohjaukseen edellyttää vakaata sosioekonomista perustaa, jota hallituksen politiikka ei tällä hetkellä tue.

Palkansaajakeskusjärjestöjen näkemyksen mukaan kokonaisvaikutus muodostaa rakenteellisen heikennyksen ammatinvalinnanohjauksen tosiasiallisille käyttömahdollisuuksille. Hallituksen päätökset ovat kohdistuneet erityisesti niihin väestöryhmiin, joille peruskirjan suojan tulisi olla kaikkein vahvin: matalapalkkaisiin, työuransa nivelvaiheissa oleviin, uudelleen kouluttautumista tarvitseviin sekä epävarmoissa työsuhteissa työskenteleviin. Ottaen huomioon artiklan 9 velvoitteet varmistaa palvelujen maksuttomuus, saavutettavuus ja tosiasiallinen hyödynnettävyys, hallituksen toimia voidaan pitää peruskirjan hengen ja tarkoituksen vastaisina.

10 artikla

Oikeus ammatilliseen koulutukseen
Ammatillisen koulutuksen saatavuus

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 10 artiklan 1 kappale velvoittaa sopimusvaltioita turvaamaan kaikille mahdollisuuden ammatilliseen koulutukseen ja takaamaan tähän tarvittavat järjestelmät. Suomessa tätä velvoitetta on viime vuosina heikennetty purkamalla aikuiskoulutuksen ja osaamisen päivittämisen rakenteita ilman, että tilalle olisi luotu uusia saavutettavia tai vaikuttavia vaihtoehtoja. Päätökset, kuten aikuiskoulutustuen lakkauttaminen, ovat tosiasiallisesti kaventaneet työikäisten koulutusmahdollisuuksia ja ovat näin ristiriidassa artiklan velvoitteiden kanssa.

Aikuisten mahdollisuus kehittää ammattitaitoaan ja päivittää osaamistaan

Artiklan mukaan valtioiden on edistettävä järjestelmää, joka mahdollistaa aikuisten ammatillisen koulutuksen ja uudelleen kouluttautumisen. Suomessa tätä velvoitetta

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

on rikottu heikentämällä olennaisesti työikäisten mahdollisuuksia päivittää osaamistaan.

Aikuiskoulutustuen poistaminen ilman korvaavaa järjestelmää heikentää aikuisten tosiasiallista mahdollisuutta kehittää ammattitaitoaan ja rajoittaa erityisesti matalasti koulutettujen osallistumista koulutukseen. Vaikka tutkimus on osoittanut aikuiskoulutuksen parantavan tuottavuutta, työllisyyttä, hyvinvointia ja työurien pituutta, näitä velvoitteita tukevia vaikutuksia ei otettu lainkaan huomioon päätöksenteossa. Tämän seurauksena Suomi ei täytä artiklan edellyttämää velvoitetta ylläpitää asianmukaisia järjestelmiä aikuisväestön osaamisen kehittämiseksi.

Koulutuksen saatavuuden yhdenvertaisuus ja erityistä tukea tarvitsevat ryhmät

Peruskirjan 10 artikla edellyttää, että ammatillinen koulutus on järjestettävä tavalla, joka turvaa yhdenvertaisen saavutettavuuden ja ottaa huomioon erityistä tukea tarvitsevien ryhmien tarpeet. Suomessa matalasti koulutetut ovat perinteisesti hyötynneet merkittävästi aikuiskoulutustuesta, ja sen poistaminen kohdistuu kaikkein ankarammin juuri niihin ryhmiin, joiden koulutusvalmiudet ovat heikoimmat.

Toimien yhteisvaikutus — rahoitusleikkaukset, maksujen korotukset ja kannusteiden heikentäminen — kasvattavat koulutuksellista eriarvoisuutta ja vaarantavat artiklan mukaisen velvoitteen turvata erityisesti haavoittuvien ryhmien mahdollisuudet koulutukseen.

Työmarkkinoiden muutoksiin vastaaminen

Artikla 10 velvoittaa valtiot huolehtimaan ammatillisen koulutuksen rakenteista, jotka mahdollistavat uudelleen kouluttautumisen ja osaamisen päivittämisen työmarkkinoiden muutosten yhteydessä. Suomessa tehdyt päätökset — kuten parlamentaarisen osaamistyöryhmän työn lopettaminen, ammatillisen koulutuksen ja vapaan sivistystyön rahoitusleikkaukset sekä kannusteiden heikentäminen — ovat päinvastoin vähentäneet työmarkkinoiden muutosvalmiutta.

Toimet eivät vastaa artiklan edellyttämää pitkäjänteistä ja johdonmukaista järjestelmää, joka mahdollistaisi osaamistason jatkuvan ylläpidon ja työmarkkinoiden toimivuuden.

Osaamispolitiikan kokonaisvaltainen toteuttaminen

Peruskirjan 10 artikla korostaa, että valtioiden tulee kehittää ammatillista koulutusta järjestelmällisesti ja kokonaisvaltaisesti. Suomessa tehtyjen heikennysten yhteisvaikutuksia ei ole arvioitu lainkaan esimerkiksi osaamistason, työllisyyden, palkkakehityksen tai tuottavuuden kannalta. Arvioinnin puuttuminen ja toimenpiteiden hajanaisuus ovat selkeästi vastoin artiklan henkeä ja tarkoitusta.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Yhteenvetona palkansaajakeskusjärjestöt toteavat, että kokonaisuutena Suomen viimeaikaiset politiikkatoimet eivät täytä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 10 artiklan keskeisiä velvoitteita. Päätökset ovat heikentäneet ammatillisen koulutuksen järjestelmällistä kehittämistä, kaventaneet koulutusmahdollisuuksia erityisesti heikoimassa asemassa olevilta ja vaarantaneet osaltaan Suomen velvoitteiden toteutumisen.

11 artikla

Oikeus terveyden suojeluun

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 artikla velvoittaa sopimusvaltioita toteuttamaan tehokkaita toimia väestön terveyden suojelemiseksi, poistamaan terveyttä heikentäviä syitä mahdollisimman laajasti, ehkäisemään kulkutauteja ja muita sairauksia sekä edistämään terveyttä neuvonnan ja valistuksen keinoin. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen toteuttamat toimet ovat näistä velvoitteista tarkasteltuna ongelmallisia. Hyvinvointialueiden rahoituksen riittämättömyys, palveluverkoston supistaminen ja henkilöstön vähentäminen heikentävät väestön tosiasiallista mahdollisuutta saada ennaltaehkäiseviä ja terveyttä tukevia palveluja. Pitkät hoitoon pääsyn jonot ja perusterveydenhuollon kuormittuminen lisäävät sairastavuutta ja vaikeuttavat erityisesti kansantautien ennaltaehkäisyä, mikä on artiklan tavoitteiden vastaista. Samanaikaisesti hallitus on tehnyt poliittisia valintoja, jotka korostavat terveyseroja: pienituloisiin kohdistuvat sosiaaliturvaleikkaukset lisäävät köyhyys- ja terveystriskejä, kun taas suurituloisten verotusta on kevennetty. Tällainen kokonaisuus ei edistä väestön terveyttä vaan kasvattaa terveyseroja ja vaarantaa valtion kyvyn täyttää sopimuksen 11 artiklan mukaiset velvoitteensa.

12 artikla

Oikeus sosiaaliturvaan

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset ovat selvästi ongelmallisia Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan näkökulmasta. Sosiaaliturvaa ei kehitetä, vaan sen tasoa alennetaan järjestelmällisesti tavalla, joka vaarantaa vähimmäisturvan toteutumisen ja heikentää sosiaaliturvajärjestelmän toimivuutta. Työttömyysturvaan, asumistukeen, toimeentulotukeen ja sairauspäivärahaan kohdistetut leikkaukset kasaantuvat samoille ihmisille ja lisäävät köyhyyttä sekä syrjäytymistä — erityisesti lapsiperheissä. Samalla hallitus on keventänyt suurituloisten verotusta, mikä korostaa toimenpiteiden epätasapainoista ja eriarvoistavaa vaikutusta. Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on toistuvasti huomauttanut Suomelle täsmälleen tämänkaltaisista riskeistä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa korostetaan työhön kannustavaa sosiaaliturvaa ja velvollisuutta osallistua työmarkkinoille. Hallitusohjelman linjaukset ovat kuitenkin arvioitava Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan näkökul-

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

masta, joka velvoittaa sopimusvaltiot ylläpitämään toimivaa sosiaaliturvajärjestelmää, kehittämään sitä asteittain ja pitämään etuudet vähintään kohtuullisella tasolla.

Seuraavassa kuvataan, miten hallituksen tekemät sosiaaliturvaleikkaukset suhteutuvat näihin velvoitteisiin.

Sosiaaliturvan kokonaiskehitys suhteessa artiklaan 12

Artiklan 12 mukaan valtio ei voi toteuttaa sosiaaliturvassa heikentäviä toimenpiteitä, ellei se pysty osoittamaan niiden olevan välttämättömiä ja suhteellisia sekä ettei niillä heikennetä vähimmäisturvaa. Useiden pienituloisille apua tarjoavien järjestöjen havainnot ruokajonojen pitenemisestä, velkaongelmien lisääntymisestä ja asunnottomuuden kasvusta viittaavat siihen, että hallituksen toimet heikentävät perusturvan tosiasiallista tasoa, mikä on ristiriidassa artiklan velvoitteen kanssa.

Sosiaaliturvaleikkaukset ja oikeus kohtuulliseen etuustasoon

Hallitus on tehnyt laajoja heikennyksiä erityisesti työttömyysturvaan ja asumistukeen. Näiden leikkausten seurauksena pienituloisten määrä kasvaa arviolta 110 000 henkilöllä. Leikkauksilla ei ole arvioitu olevan merkittäviä työllisyysvaikutuksia ja lasten köyhyys lisääntyy jopa 31 000 lapsella.

Sosiaalisten oikeuksien komitea on toistuvasti korostanut, että valtio ei saa heikentää etuuksia tavalla, joka lisää köyhyyttä tai syrjäytymistä. Tässä valossa hallituksen leikkaukset ovat 12 artiklan näkökulmasta selvästi taantumuksellisia ja vaarantavat vähimmäisturvan tason.

Työttömyysturvan leikkaukset

Työttömyysturvaan on tehty useita yhtäaikaisia heikennyksiä, jotka ovat johtaneet siihen, että yhä useampi ei pääse ansiosidonnaisen turvan piiriin. Useat työttömät ovat pudonneet perusturvalle ja useilla aloilla tulot ovat romahtaneet vuosina 2024–2025. Pienituloisuus on kasvanut erityisesti naisilla eikä suuri osa työttömistä selviydy yllättävistä menoista, mukaan lukien myös ruoka ja vaatteet.

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 12 artiklan ja komitean ratkaisukäytännön mukaan työttömyysetuuden tason tulee taata ihmisarvoinen elämä. Kun jopa 27 % työttömistä naisista ansaitsee alle 1000 €/kk, kyse on selkeästä kohtuullisen tason vaarantumisesta. Lisäksi hallitus on toteuttanut muutokset ilman aitoa kolmikan-taista valmistelua, minkä komitea on katsonut heikentävän sosiaalisten oikeuksien suojaa.

Asumistuen leikkaukset ja velvoite kehittää sosiaaliturvaa

Hallituksen asumistukeen tekemät leikkaukset vähentävät käytettävissä olevia tuloja kaikilta 384 000 ruokakunnalta, jotka saavat tukea. Erityisen haavoittuvassa

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

asemassa ovat yksin asuvat, yksinhuoltajat ja opiskelijat. Leikkaukset heikentävät mahdollisuuksia asua kohtuuhintaisesti ja voivat johtaa asumistason heikkenemiseen, mikä vaikuttaa myös 11 artiklassa turvattuihin oikeuksiin.

Artikla 12 velvoittaa parantamaan sosiaaliturvajärjestelmää asteittain, ei supistamaan sitä. Leikkaukset, jotka vähentävät pienipalkkaisten työssäkäynnin kannustimia ja heikentävät toimeentuloa, ovat tästä näkökulmasta selvästi ongelmallisia.

Toimeentulotuki viimesijaisena etuutena

Toimeentulotuen taso on sosiaalisten oikeuksien komitean mukaan Suomessa jo pitkään ollut vähimmäisturvan alarajan tuntumassa. Hallituksen toimilla on ollut huomattavat vaikutukset. Kolmen kuukauden sääntö edullisemman asunnon hakemisesta on epärealistinen, perusosan 50 % leikkaus on suhteettoman ankara seuraamus ja perusosan suorat leikkaukset (3 %, 2,1 %, 1,9 %) ovat kohtuuttomia ja vaarantavat välttämättömän toimeentulon.

Koska toimeentulotuki on viimesijainen etuus, sen tason tulee olla sellainen, että ihmisarvoisen elämän perusedellytykset toteutuvat. Leikkaukset ovat ristiriidassa 12 artiklan ja komitean aiempien Suomelle antamien huomautusten kanssa.

Sairauspäivä- ja kuntoutusrahan leikkaukset

Sairauspäivärahan leikkaaminen tilanteessa, jossa henkilö on työkyvyttömänä eikä voi parantaa omaa toimeentuloaan, on erityisen ongelmallista artiklan 12 näkökulmasta. Samalla toteutetut lääkekorvausten muutokset, palvelumaksujen nousu, hoitotakuun pidentäminen ja arvonlisäveron korotus yhteenlaskettuna heikentävät sairaiden ja kuntoutujien tosiasiallista turvaa. Nämä leikkaukset ja muutokset ovat vastoin järjestelmän kehittämisvelvoitetta ja voivat johtaa kohtuuttoman matalaan etuustasoon.

Palvelujärjestelmän puutteet ja työkyvyttömyys

Työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäysosuuksien nousu 40 %:iin yhdessä palvelujärjestelmän puutteiden ja viiveiden kanssa osoittaa, ettei järjestelmä pysty turvaamaan työkyvyttömyyden kohdatessa riittävää sosiaaliturvaa. Tämä merkitsee käytännössä järjestelmän toimimattomuutta, oikeuden sosiaaliturvaan tosiasiallista heikentymistä ja riskiä siitä, että työkyvyttömät jäävät työttömyysturvan heikennettyjen etujen varaan.

Hallituksen sosiaaliturvaleikkausten ja niiden vaikutusten yksityiskohtaisempi kuvaus

Pääministeri Petteri Orpon hallitusohjelmassa todetaan työhön kannustavasta sosiaaliturvasta seuraavaa: "Yksilön ja julkisen vallan oikeuksien ja velvoitteiden tulee olla tasapainossa. Yksilöllä on oikeus yhteiskunnan tukeen sellaisessa tilanteessa, jossa hän ei kykene huolehtimaan itsensä ja läheistensä toimeentulosta. Samalla

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

työkykyisen ja työikäisen velvollisuus on osallistua työmarkkinoille ja tehdä voitavansa työkykynsä ja työmarkkina-asemansa parantamiseksi. Hallitus ilmoittaa uudistavansa sosiaaliturvaa siten, että järjestelmä on yksinkertaisempi ja työhön kannustavampi.” Hallituksen toimien seurauksesta erinäiset pienituloisille apua tarjoavat järjestöt ovat raportoineet esimerkiksi ruokajonojen pitenemisestä, velka-avun tarpeen sekä asunnottomuuden lisääntymisestä.

Pääministeri Petteri Orpon hallitus on tehnyt lukuisia eri heikennyksiä sosiaaliturvaan. Leikkaukset ovat kohdistuneet erityisesti työttömyysturvaan sekä asumistukeen ja usein samoihin ihmisiin. Sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset eivät edistä yleistä hyvinvointia, vaan niiden on arvioitu kasvattavan pienituloisten määrää jopa 110 000 ihmisellä.

Sosiaaliturvaleikkauksilla ei ole arvioitu olevan merkittäviä työllisyysvaikutuksia.

Hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset ovat mm. sosiaali- ja terveysministeriön ja Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen THL tekemien arvioiden mukaan sysäämässä jopa 31 000 lastaköyhyysrajan alapuolelle.

Suomi on saanut useita kertoja moitteita Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitealta perusturvan vähimmäistason sekä toimeentulotuen riittämättömästä tasosta. Lisäksi YK:n lapsen oikeuksien komitea suositteli viimeisimmissä (2023) Suomea koskevissa päätelmissään, että Suomen olisi syytä välttää köyhyyden ja syrjäytymisen vaarassa oleviin lapsiin kohdistuvia sosiaaliturvaetuuksien leikkauksia.

Vuoden 2024 alusta alkaen hallitus jäädytti eräiden kansaneläkeindeksiin ja elinkustannusindeksiin sidottujen etuuksien ja rahamäärien indeksitarkistuksen vuosille 2024–2027. Jäädytys koski mm. sairausvakuutuslain mukaisten etuuksien vähimmäismäärää, Kansaneläkelaitoksen ammatillisessa kuntoutuksessa olevan kuntoutusrahan ja nuoren kuntoutusrahan vähimmäismäärää, peruspäivärahan, työmarkkinatuen ja lapsikorotuksen määrää, lasten kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon etuuksia, yleistä ja eläkkeensaajien asumistukea, opintorahan, opintorahan huoltajakorotuksen ja oppimateriaalilisän määrää sekä kansainvälistä suojelua hakevan sekä ihmiskaupan uhrin vastaanottorahaa ja käyttö rahaa.

Indeksitarkastusten jäädyttäminen tarkoittaa käytännössä lukuisten sosiaaliturvaetuuksien tason säilymistä nykyisellään seuraavan neljän vuoden ajan. Huomionarvioista on, että kahta tai useampaa etuutta saavan kohdalla jo yksittäisenkin vuoden indeksitarkistusten tekemättä jättämisen vaikutus kertyy, koska muutos kohdistuu samanaikaisesti useampaan etuuteen. Mikäli moni perheenjäsen saa etuuksia, vaikutukset moninkertaistuvat.

Köyhyyden ja pienituloisuuden kokemukset lisäävät todennäköisyyttä erilaisille mielenterveyshaasteille, sosiaaliselle ulkopuolisuudelle ja osattomuudelle, heikentyneille tulevaisuuden näkymille sekä opintojen kesken jättämiselle. Köyhyyden seuraukset ovat usein pitkäkestoisia ja ylisukupolvisia.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Työttömyysturva

Pääministeri Petteri Orpon hallitus teki vuonna 2024 työttömyysturvaan mittavat leikkaukset, jotka kohdistuivat erityisesti ansiosidonnaiseen päivärahaan. Leikkausten seurauksena omavastuupäivien määrää lisättiin, lomakorvausten jaksottaminen otettiin käyttöön, lapsikorotukset poistettiin, 300 euron suojaosa poistettiin, palveluihin osallistumisen ajalta maksettavat korotusosat poistettiin, työssäoloehto pidentettiin ja euroistettiin sekä ikääntyvien pitkäaikaistyöttömien oikeus palveluihin ja ansiopäivärahan uusintamiseen poistettiin.

Leikkausten seurauksena yhä useampi työtön ei ole päässyt ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle tai on pudonnut ansioturvalta perusturvan varaan. Lisäksi hallitus on kiristämässä vuoden 2026 alusta alkaen myös työttömyysturvan seuraamuksia sekä muuttamassa työttömien perusturvan yleistuen nimissä tarveharkintaiseksi. Hallitus on toteuttanut kaikki leikkaukset yksipuolisesti ilman todellista kolmikan-taista valmistelua.

Sosiaaliturvaleikkaukset romahduttivat useiden ansiosidonnaisella työttömyysturvalla olevien työnhakijoiden toimeentulon jo vuosien 2024–2025 aikana. Tulot laskivat useilla sekä työttömyysturvan että asumistuen leikkausten vuoksi. Pienituloisuusrajan (60 % mediaanitulosta) alapuolelle jäävien työttömien osuus nousi 60 prosentista 71 prosenttiin. Erityisesti naisten tulot laskivat jyrkästi, ja useampi kuin joka neljäs (27 %) työtönansaitsee nykyisin alle 1 000 euroa kuukaudessa.

Työnhakijana olevien naisten mediaanitulot bruttona (ennen 25 % veroa) putosivat 1321 eurosta 1200 euroon (–120 €), miesten 1422 eurosta 1400 euroon (–22 €). Näin ollen hallituksen sosiaaliturvaleikkaukset osuivat viisinkertaisella voimalla naisiin miehiin verrattuna. Alle 1000 euroa kuukaudessa ansaitsevien osuus nousi naisilla 22 prosentista 33 prosenttiin. Vastaavan luvut miehillä olivat 16 prosentista 21 prosenttiin.

Huhtikuussa 2025 kolme neljästä työttömästä arvioi, etteivät tulot riitä yllättäviin menoihin. Useampi kuin joka toinen (53 %) 41–50-vuotias työnhakija arvioi, että hänellä ei ole varaa ruokaan tai vaatteisiin, ja tämä osuus nousi 12 prosenttiyksikköä vuoden aikana. Osalle työttömistä työttömyysturvan leikkaukset tulevat realisoitumaan vasta vuoden lopussa ja näin kasvattamaan heikossa taloudellisessa asemassa olevien määrää.

Asumistuki

Pääministeri Petteri Orpon hallitus toteutti mittavat asumistuen leikkaukset syksyllä 2024. Hallitus kiristi tukeen vaikuttavien tulojen vaikutusta, laski etuuden korvausprosenttia, nosti omavastuuosuutta sekä luopui ansiotulovähennyksestä. Lisäksi hallitus muutti asumistuen kuntaryhmitystä yhdistämällä Helsingin osaksi muuta pääkaupunkiseutua ja lakkautti yleisen asumistuen saamisen omistusasuntoihin. Myöhemmin elokuussa 2025 hallitus siirsi opiskelijat pois yleisen asumistuen piiristä takaisin matalamman opintotuen asumislisän piiriin.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Hallituksen tekemät heikennykset asumistukeen tulevat pienentämään yleistä asumistukea saavien kotitalouksien käytettävissä olevia tuloja. Muutoksen suuruus riippuu kotitalouden koosta, asuinpaikasta, tulotasosta sekä asumismenoista. Joka tapauksessa muutokset vaikuttavat kaikkiin yleisen asumistuen saajiin eli yhteensä noin 384 000 ruokakuntaan (tilanne kesäkuu 2023).

Suurin osa tukea saavista on yksin asuvia, mutta yksinhuoltajien osuus on jopa yli neljänneksen. Palkansaajakeskusjärjestö SAK on arvioinut, että yksin asuvalla helsinkiläisellä, jonka palkka on 1900 euroa kuukaudessa ja asumistuki nykyisin noin 190 euroa kuukaudessa, hallituksen esityksen heikennykset leikkaisivat toimeentulosta 190 euroa kuukaudessa. Yhden lapsen yksinhuoltajavanhemman, jonka palkkatulot ovat 2600 euroa kuukaudessa, toimeentuloa hallitus heikensi jopa 220 eurolla kuukaudessa.

Leikkaukset asumistukeen ovat erittäin lyhytnäköisiä tilanteessa, jossa kohtuuhintaisista asunnoista on valmiiksi pulaa ja yhteiskunnan tukemaa asuntotuotantoa ajetaan samalla alas. Asumistuki on nimenomaan mahdollistanut pienipalkkaisen työssäkäynninerityisesti pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa.

Suojaosan poisto puolestaan pienentää 300 eurolla asumistuen saantiin oikeuttavien tulojen ylärajaa eli pudottaa etuudelta pois niitä, jotka saavat tuloja 300 euroa vähemmän kuin nykyiset tulorajat. Esimerkiksi vuonna 2023 tuloraja yksinasuvalla helsinkiläisellä on 2119 euroa, mutta uudistuksen jälkeen tuloraja vain pelkkä suojaosan poisto huomioiden olisi 1819 euroa kuukaudessa.

Suojaosan poisto vähentää merkittävästi kannustimia vastaanottaa osa-aikatyötä. Monilla aloilla työllistyminen täysipäiväisesti on vaikeaa kokoaikaisten työpaikkojen puuttuessa, kuten esimerkiksi matkailu- ja palvelualoilla.

Toimeentulotuki

Toimeentulotuki on viimesijainen sosiaaliturvaetus. Tuki on tarkoitettu lyhytaikaiseen käyttöön toimeentulon turvaamiseksi ja sen myöntäminen perustuu nimenomaan tarveharkintaan.

Euroopan sosiaalisten oikeuksien komitea on toistuvasti arvioinut Suomen perusturvan tason liian matalaksi täyttääkseen riittävän vähimmäisturvan tason kriteerit. Suomi on saanut asiasta komitealta useamman huomautuksen.

Vuonna 2023 hallitus muutti toimeentulotuesta annettua lakia asumismenojen korvattavuuden osalta. Tilanteessa, jossa hakijan asumismenot ylittävät tarpeellisen suuruisena pidettävän määrän, hakija ohjataan hakemaan edullisempaa asuntoa laissa säädetyssä kolmen kuukauden määräajassa. Samalla hallitus kiristi asumismenojen tulkinnan osalta tarveharkinnan mahdollisuuksia.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Kolmen kuukauden säännön kirjaaminen lakiin on lyhytnäköistä tilanteessa, jossa kohtuuhintaisista asunnoista on valmiiksi pulaa ja yhteiskunnan tukemaa asuntotuetta esitetään samalla ajettavaksi alas. Hallituksen esityksessäkin on kuvattu, että monilla toimeentulotukiasiakkaila ei ole mahdollisuutta löytää asuntoa kilpailuilla vuokra- asuntomarkkinoilla. Kyseiset toimeentulotuen muutokset heikentävät niiden ihmisten toimeentuloa, jotka eivät löydä uutta edullisempaa asuntoa kolmen kuukauden aikana.

Muutokset kohdistuvat erityisesti heihin, joilla on elämänhallinnan haasteita, eivätkä sen takia löydä itsellensä edullisempaa asuntoa. Heikennykset kohdistuvat lisäksi heihin, joilla asumismenot ylittävät asumisnormin vain vähäisesti. Myös eduskunnan apulaisoikeusasiamies on todennut perusoikeuksien kannalta ongelmalliseksi valtion asuntorahaston sulauttamisen valtion yleiseen talousarvioon.

Hallitus toteutti lisäksi hallitusohjelmansa mukaisesti ”toimeentulotuen kokonaisuudistuksen, joka vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta ja selkiyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana perustuvaan kuuluvana rahaetuutena

Toimeentulotuen kokonaisuudistuksessa toimeentulotuen hakijalle säädettiin aiempaa vahvemmin velvoite hakea ensisijaisia etuuksia. Jos hakija ei hae etuutta määräajassa, Kela voisi alentaa toimeentulotuen perusosaa 50 prosentilla, kunnes hakija olisi hakenut vaaditut ensisijaiset etuudet. Alentaminen voidaan tehdä vain, jos se ei vaarantaisi ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voitaisi pitää muutenkaan kohtuuttomana.

On tärkeää, että etuudensaajan toimeentulo turvataan riittävillä ensisijaisilla etuuksilla ja että etuudensaaja on niihin läheisesti liittyvien palveluiden piirissä. On kuitenkin keskeistä huomata, että osa ensisijaisten etuuksien saajista joutuu turvautumaan toimeentulotukeen – hallituksen toteuttamien ensisijaisten etuuksien leikkauksien myötä vielä enenemässä määrin.

Toimeentulotuen perusosan alentaminen 50 prosentilla on jo valmiiksi pienellä toimeentulotuella olevalle iso leikkaus. Monella toimeentulotuen saajalla elämäntilanne on kuormittava ja toimintakyky voi olla alentunut. Leikkausten sijasta ensisijaisten etuuksien hakemista tulisi tukea oikea-aikaisella riittävällä ohjauksella ja neuvonnalla.

Jos työkykyinen työllinen ei työskentele täysipäiväisesti, yritystoiminta ei ole kannattava tai opintoihin ei ole mahdollista saada opintotukea, on hakijalla velvollisuus ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi. Kela kehottaa henkilöä, jonka olisi tullut ilmoittautua työttömäksi kokoaikatyön hakijaksi, ilmoittautumaan kuukauden määräajassa. Mikäli hakija ei määräajassa toimi näin, hänen toimeentulotukensa perusosaa alennettaisiin 50 prosentilla, jos sitä ei voida pitää kohtuuttomana.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Sinällään tavoite kokoaikatyöskentelystä on kannatettavaa. On kuitenkin syytä ottaa huomioon, että ihmisten elämäntilanteet vaihtelevat suuresti. Kaikilla toimeentulotuen saajilla ei ole mahdollisuutta tehdä kokoaikatyötä terveytensä tai muun elämäntilanteensa, esimerkiksi yksinhuoltajuuden tai erityislapsesta huolehtimisen takia. Esimerkiksi yksityisillä palvelualoilla pienipalkkaisessa ja osa-aikaisessa työssä työskentelevät joutuvat ajoittain turvautumaan toimeentulotukeen. Osa-aikaiset ja epätyypilliset työsuhteet ovat alalla yleisiä työnantajasta johtuvasta työvoimatarpeesta, eivätkä palkkatulot useinkaan riitä kattamaan asumis- ja terveydenhuoltomenoja. Haasteellista on myös se, että jatkossa henkilöt, joilla on lääkärin toteama työkyvyttömyys, mutta joilla ei ole oikeutta sairauspäivärahaan tai työkyvyttömyysetuuksiin, joutuvat ilmoittautumaan työttömäksi työnhakijaksi. Vaikka kyseisille henkilöille olisi ensisijaista päästä sopivien palveluiden piiriin, ongelmana on palveluiden saatavuuden puute.

Osana toimeentulotuen kokonaisuudistusta hallitus on toteuttanut myös suoria etuusleikkauksia, kun tuen perusosaa leikataan kolme prosenttia yksinasuvien ja vanhempansa tai vanhempiensa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden osalta, 2,1 prosenttia yksinhuoltajien osalta sekä 1,9 prosenttia muiden yhteistaloudessa asuvien 18 vuotta täyttäneiden kuin vanhempansa luona asuvien osalta.

Toimeentulotuen varassa elävien toimeentulo on jo valmiiksi niukkaa. Uudistuksen yhteydessä arvioitiin, että perusosan leikkaus pienentäisi yhden hengen kotitalouden käteen jäävää tuloa noin 18 euroa kuukaudessa ja yksinhuoltajan noin 15 euroa kuukaudessa. Perusosan tason leikkaaminen on kohtuutonta ja irvokasta, varsinkin, kun hallitus yritti lievittää Kelan muiden etuuksien indeksijäädytyksiä vuosille 2024–2027 sillä, että toimeentulotukeen vastaavaa jäädytystä ei tehty.

Hallituksen tekemät lukuisat leikkaukset sosiaaliturvaan, erityisesti työttömyysturvaan ja asumistukeen, ovat lisänneet toimeentulotukea tarvitsevien määrää. Toimeentulotuen kokonaisuudistuksella hallitus pyrkii puolestaan hallitusohjelman mukaisesti puolittamaan toimeentulotukea tarvitsevien määrän. Hallituksen toimeentulotukeen tekemät muutokset lisäävät myös edelleen lapsiperheiden heikkoa taloudellista tilannetta. Vaikka lasten perusosia korotettaisiinkin, vaikuttavat aikuisen perusosan leikkaukset koko perheen tilanteeseen. Lapsiperheköyhyydellä voi olla pitkäaikaisia ja ylisukupolvisia vaikutuksia.

Sairauspäivä- ja kuntoutusraha

Vuonna 2024 hallitus toteutti leikkaukset myös sairauspäivä- ja kuntoutusrahaan. Leikkaus toteutettiin niin, että 70 prosentin korvaustasoon oikeuttavan vuositulon yläraja alennettiin nykyisestä 35 769 eurosta 27 633 euroon. Hallituksen esityksen mukaan muutos kohdistui ylempiin tuloluokkiin. Taitteen alentaminen kohdistui kuitenkin leikkauksen jo noin 2 400 euroa kuukaudessa ansaitseviin, joten on virheelistä sanoa leikkausten kohdistuvan ylempiin tuloluokkiin.

Sairauspäivärahan tasoon tehdyt leikkaukset yhdessä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelumaksujen, lääkekorvauksien alkuomavastuun ja hallitusohjelman mukaisen

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

lääkkeiden arvonlisäveron korottamisen sekä hoitotakuun pidentämisen kanssa lisäävät sairastamisen kustannuksia. Päivärahaan tehtävät leikkaukset ovat erityisen kohtuuttomia, koska sairaana ja työkyvyttömänä henkilön mahdollisuus parantaa omaa toimeentuloaan on rajalliset. Samalla palkansaajakeskusjärjestöt kantavat huolta kuntoutuksen kannustavuudesta etuustason laskiessa. Kuntoutuksen tarkoituksena on edistää yksilön toimintakykyä, työ- ja opiskelukykyä, työllistymistä ja työssä jatkamista. Kuntoutuksen ajalta maksettavan etuuden tarkoituksena on myös motivoida ja sitouttaa kuntoutuja kuntoutukseen osallistumiseen. Palvelujärjestelmän puutteet heijastuvat työkyvyttömyysjaksoihin

Työkyvyttömyyseläkkeiden hylkäysosuudet ovat nousseet jo peräti 40 %:iin. Taustalla lienee useita syitä, mutta merkittävä tekijä on todennäköisesti palvelujärjestelmän toimimattomuus ja hitaus työkykyyn liittyvien palvelutarpeiden ja kuntoutustarpeisiin vastaamisessa. Työntekijän työkykyä ei saada korjattua niin, että hän pysyisi työskentelemään entisessä tai muussakaan saatavilla olevassa työssä, mutta kuitenkin työeläkelakien tarkoittamalla tavalla työeläkejärjestelmä ei tunnista työkyvyttömyyttä. Mahdollista on myös ratkaisukäytännön tiukentaminen. Seurauksena tosiasiallisesti heikentyneen työkyvyn omaavat tai sairaat henkilöt jäävät joko ilman tarvitsemaansa sosiaaliturvaa tai ajautuu tasoltaan heikennettyjen työttömyysturvan etuuksien asiakkaiksi.

13 artikla

Oikeus sosiaaliavustukseen ja lääkinnälliseen apuun

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 13 artikla edellyttää, että jokaisella on oltava tosiasiallinen mahdollisuus saada riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ilman viivytyksiä ja asuinpaikasta riippumatta. Valittavana olevat palvelujen on oltava laadukkaita, saavutettavia ja yhdenvertaisesti tarjolla koko maassa.

Nykyinen sote-palvelujärjestelmän tilanne osoittaa, ettei artiklan edellyttämää oikeutta sosiaali- ja terveyspalveluihin voida Suomessa täysimääräisesti toteuttaa. Hyvinvointialueiden rahoitusvaje on johtanut laajoihin toiminnallisiin ja rakenteellisiin ongelmiin, jotka vaikeuttavat pääsyä palveluihin ja vaarantavat hoidon jatkuvuuden. Pitkät hoidon ja tutkimuksen jonot heikentävät erityisesti työikäisten terveyttä sekä lisäävät työkyvyttömyysjaksoja, mikä on artiklan tavoitteiden vastaista.

Palvelujen saatavuutta heikentävät myös tietojärjestelmien toimimattomuus ja pirstaleiset käytännöt. Toimintojen päällekkäisyydet ja toisaalta katvealueet johtavat siihen, että osa väestöstä ei pääse palveluihin lain edellyttämällä tavalla. Työikäisten työttömien työkykyä tukevat palvelut ovat useimmilla hyvinvointialueilla erityisen vaikeasti saavutettavissa, mikä muodostaa selkeän riskin peruskirjan 13 artiklan toteutumiselle.

Hyvinvointialueiden talouspaineista johtuvat muutosneuvottelut ja henkilöstövähennykset ovat osaltaan heikentäneet palvelujen saatavuutta ja laatua tilanteessa,

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

jossa potilasmäärät kasvavat. Samanaikaisesti hoitotakuuta on väljennetty ja asiakasmaksuja korotettu, mikä kasvattaa palvelujen kustannusrasitetta ja voi muodostaa esteen erityisesti pienituloisten pääsulle välttämättömiin palveluihin. Myös terveydenhuollon toimipisteiden lakkauttaminen ja palveluvalikoiman kaventaminen ovat lisänneet alueellista eriarvoisuutta ja pidentäneet etäisyyksiä palveluihin.

Kokonaisuutena tarkasteltuna nykyiset kehityskulut eivät täytä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 13 artiklan vaatimusta siitä, että julkisen vallan on taattava kaikille riittävät ja yhdenvertaisesti saatavilla olevat sosiaali- ja terveyspalvelut. Palvelujärjestelmän rahoituksen ja toimintaedellytysten vahvistaminen on välttämätöntä, jotta Suomi pystyy täyttämään peruskirjasta johtuvat velvoitteensa.

14 artikla

Oikeus sosiaalipalveluihin

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 14 artikla edellyttää, että valtion on aktiivisesti edistettävä ja järjestettävä sosiaalipalveluja, jotka tukevat yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvointia, ehkäisevät syrjäytymistä ja auttavat ihmisiä sopeutumaan sosiaaliseen ympäristöönsä. Lisäksi valtion tulee rohkaista yksilöiden sekä erilaisten järjestöjen osallistumista näiden palvelujen tuottamiseen ja ylläpitämiseen.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen politiikkatoimet ovat näiden velvoitteiden näkökulmasta selvästi ongelmallisia. Hyvinvointialueiden krooninen rahoitusvaje on heikentänyt sosiaalipalvelujen saatavuutta ja laatua laajasti: palvelupisteitä on lakkautettu, henkilöstöä vähennetty ja palvelujen piiriin pääsyä vaikeuttavia kriteerejä tiukennettu. Sosiaalihuollon matalan kynnyksen palvelut — kuten perhetyö, päihde- ja mielenterveyspalvelut sekä sosiaalityön ohjaus — ovat monilla alueilla supistuneet tai ruuhkautuneet niin merkittävästi, ettei artiklan edellyttämää oikeutta tosiasialisiin ja tehokkaisiin sosiaalipalveluihin voida käytännössä taata.

Samaan aikaan hallitus on tehnyt sosiaaliturvalainsäädäntöön muutoksia, jotka lisäävät erityisesti pienituloisten, pitkäaikaistyöttömien ja perheiden tarvetta juuri niihin sosiaalipalveluihin, joiden resursseja samanaikaisesti leikataan. Tämä jännite kasvattaa syrjäytymisriskiä ja heikentää sosiaalipalvelujen kykyä tukea yksilöiden hyvinvointia — mikä on sopimuksen 14 artiklan perusvelvoitteiden vastaista.

Lisäksi hallituksen toimet ovat vaikeuttaneet järjestöjen asemaa sosiaalipalvelujen tuottamisessa ja ylläpitämisessä. Järjestöavustusten leikkaukset ja epävarmuus rahoituskausien jatkuvuudesta heikentävät erityisesti niiden toimijoiden toimintakykyä, jotka täydentävät julkisia sosiaalipalveluja esimerkiksi vertaistuen, kriisipalvelujen, nuorisotyön ja matalan kynnyksen auttamistoiminnan kautta. Euroopan sosiaalisen peruskirjan näkökulmasta tämä kehitys on huolestuttavaa, sillä artikla velvoittaa valtioita nimenomaisesti tukemaan ja rohkaisemaan järjestöjen osallistumista.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Kokonaisuutena tarkasteltuna hallituksen politiikka on heikentänyt sosiaalipalvelujen saavutettavuutta ja toimintakykyä, lisännyt palvelutarvetta samaan aikaan kun resursseja vähennetään sekä vaikeuttanut järjestöjen roolia palvelujen täydentäjinä. Nämä kehityskulut ovat ristiriidassa sopimuksen 14 artiklan velvoitteiden kanssa, jotka edellyttävät sosiaalipalvelujen vahvistamista, ei niiden rapauttamista.

15 artikla

Vammaisten henkilöiden oikeus itsenäisyyteen, yhteiskuntaan sopeutumiseen ja yhteiskunnalliseen elämään osallistumiseen

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 15 artikla velvoittaa sopimusvaltiot turvaamaan fyysisesti ja psyykkisesti vammaisten henkilöiden oikeuden ammatilliseen koulutukseen, kuntoutukseen sekä yhteiskunnalliseen elämään osallistumiseen Artikla korostaa, että valtion on toteutettava riittävät toimenpiteet koulutusmahdollisuuksien järjestämiseksi, työelämään pääsyn tukemiseksi ja palvelujen kehittämiseksi tavalla, joka tosiasiallisesti edistää vammaisten yhdenvertaisuutta.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen politiikkatoimet ovat myös näiden velvoitteiden näkökulmasta hyvin ongelmallisia. Hyvinvointialueiden rahoituksen niukentaminen on heikentänyt vammaispalvelujen saatavuutta ja pidentänyt palvelujen käsittelyaikoja, mikä viivästyttää sekä kuntoutusta että työelämävalmiuksien tukemista. Monet hyvinvointialueet ovat joutuneet supistamaan vammaispalveluista vastaavien yksiköiden henkilöstöä ja kiristämään palveluiden myöntämiskriteerejä, mikä kaventaa artiklan edellyttämää oikeutta tosiasiallisiin ja riittäviin palveluihin.

Samaan aikaan merkittävät sosiaaliturvan leikkaukset — erityisesti asumistukeen, toimeentulotukeen ja työttömyysturvaan kohdistuvat muutokset — ovat heikentäneet vammaisten henkilöiden taloudellista asemaa. Tämä lisää riippuvuutta juuri niistä palveluista, joiden resurssit ovat samaan aikaan heikentyneet. Toimet vaarantavat vammaisten mahdollisuuksia osallistua ammatilliseen koulutukseen ja työelämään yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Työelämäosallisuuden näkökulmasta hallitus ei ole vahvistanut työnantajien kannustimia palkata vammaisia eikä panostanut suojatyön tai tuetun työllistymisen rakenteisiin, vaikka artikla edellyttää aktiivisia toimia työllistymisen edistämiseksi. Päinvastoin työvoimapalvelujen rakennemuutokset ja TE-palvelujen siirto kunnille ovat lisänneet riskiä sille, että vammaisten henkilöiden tukea tarvitsevat palvelut jäävät pirstaleisiksi ja alueellisesti eriarvoisiksi.

Lisäksi hallituksen päätökset leikata järjestöjen rahoitusta koskettavat suoraan niitä toimijoita, jotka tuottavat vammaisille välttämättömiä tukipalveluja, vertaistukea ja koulutus- ja työllistymisvalmiuksia vahvistavia toimintoja. Tämä heikentää artiklan 15 kohdan 2 mukaista velvoitetta edistää vammaisten sijoittumista työelämään yhteistyössä julkisten ja kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Kokonaisuutena hallituksen politiikkakokonaisuus heikentää merkittävästi vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia saada artiklan edellyttämiä koulutus-, kuntoutus- ja työllisyyspalveluja. Toimenpiteet eivät vastaa Euroopan sosiaalisen peruskirjan 15 artiklan velvoitetta edistää vammaisten tosiasiallista yhdenvertaisuutta, vaan pikemminkin lisäävät palvelujen saatavuus- ja alueellista eriarvoisuutta.

16 artikla

Perheen oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 16 artikla velvoittaa valtion turvaamaan perhe-elämän taloudelliset, oikeudelliset ja sosiaaliset edellytykset. Sopimusvaltioiden on sosiaali- ja perhe-etuuksien, verotuksellisten järjestelyin sekä asumispolitiikan toimin tuettava perheiden mahdollisuuksia elää turvallisesti, vakaasti ja yhdenvertaisesti.

Hallituksen politiikkatoimet ovat näiden velvoitteiden näkökulmasta erittäin ongelmallisia. Laajat sosiaaliturvaleikkaukset — erityisesti asumistuen, työttömyysturvan, toimeentulotuen ja lapsiperhe-etuuksien heikennykset — ovat heikentäneet monien perheiden taloudellisia edellytyksiä tavalla, joka vaarantaa artiklan 16 keskeisen tavoitteen: perheen riittävän sosiaalisen ja taloudellisen suojelun. Muutokset kohdistuvat erityisesti pienituloisiin, yksinhuoltajiin ja monilapsisiin perheisiin, jotka ovat jo valmiiksi ylikorostuneesti köyhyysriskissä. Leikkausten kasautuva vaikutus näkyy nopeasti lisääntyvänä taloudellisena epävarmuutena, toimeentulovaikeuksina sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnin heikkenemisenä.

Samanaikaisesti hallitus on keventänyt suurituloisten verotusta, mikä korostaa päätösten epätasapainoista vaikutusta ja lisää tuloeroja. Tällainen veropolitiikka ei tue artiklan tavoitetta vahvistaa perheiden sosiaalista ja taloudellista suojelua, vaan kasvattaa rakenteellista eriarvoisuutta.

Asumispolitiikan osalta asumistuen leikkaukset ja vuokrien noustessa heikkenevä kohtuuhintaisten perheasuntojen saatavuus vaarantavat monien perheiden asumisturvaa. Perheasuntojen rakentamista ei nykyisellään edistetä artiklan edellyttämällä tavalla, eikä hallituksen politiikasta ole nähtävissä pyrkimystä tukea pitkäjänteisesti lapsiperheiden asumisolaja tai ehkäistä asunnottomuuden riskiä erityisesti nuorten perheiden kohdalla.

Myös palveluiden puolella vaikeudet ovat kasvaneet: varhaiskasvatuksen henkilöstöpula heikentää lapsiperheiden arjen turvallisuutta ja lasten yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada laadukasta varhaiskasvatusta. Samaan aikaan perheiden tarvitsemia sosiaalipalveluja — kuten perhetyötä, kotipalvelua, vanhemmuuden tukea ja mielenterveyspalveluja — on monilla alueilla supistettu rahoituspaineiden vuoksi. Tämä kehitys on jyrkässä ristiriidassa 16 artiklan velvoitteen kanssa edistää perheen hyvinvointia sosiaalisten palvelujen avulla.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Kokonaisuutena tarkasteltuna pääministeri Petteri Orpon hallituksen politiikka heikentää perheiden taloudellista ja sosiaalista turvaa monella tasolla. Se lisää köyhyyttä ja eriarvoisuutta, supistaa palveluja ja heikentää perheiden asumisololoja tavalla, joka ei täytä Euroopan sosiaalisen peruskirjan 16 artiklan velvoitetta turvata perhe-elämän täysipainoiset kehitysedellytykset. Peruskirjan näkökulmasta kehityssuunta on selkeästi huolestuttava ja vaatii välittömiä korjaavia toimia.

17 artikla

Lasten ja nuorten oikeus sosiaaliseen, oikeudelliseen ja taloudelliseen suojeluun

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 17 artikla velvoittaa valtion turvaamaan, että jokainen lapsi ja nuori saa tarvitsemansa huolenpidon, tuen, kasvatuksen ja koulutuksen sekä kasvaa ympäristössä, joka edistää heidän fyysistä, psyykkistä ja persoonallista kehitystään. Tämä edellyttää riittävien ja asianmukaisten palvelujen ja laitosten ylläpitämistä, lasten ja nuorten suojelemista väkivallalta, laiminlyönneiltä ja hyväksikäytöltä sekä erityisen tuen turvaamista niille, jotka eivät saa tarvitsemaansa huolenpitoa perheeltään. Lisäksi valtion tulee järjestää maksuton perusopetus ja huolehtia siitä, että lapset ja nuoret voivat osallistua opetukseen säännöllisesti ja yhdenvertaisesti. Artikla korostaa erityisesti sitä, että valtion tulee toimia aktiivisesti lasten edun toteuttamiseksi.

Hallituksen politiikka heikentää näitä edellytyksiä useilla toisiaan vahvistavilla tavoilla. Laajat sosiaaliturvaleikkaukset — erityisesti asumistukeen, toimeentulotukeen, lapsilisän yksinhuoltajakorotukseen, indeksijäädytyksiin ja työttömyysturvan kiristykseen kohdistuvat toimet — lisäävät lapsiperheköyhyyttä ja heikentävät lasten oikeutta turvalliseen kasvu-ympäristöön. Köyhyyden kasvu on suoraan yhteydessä lasten hyvinvoinnin heikkenemiseen, terveysongelmiin ja oppimisvaikeuksiin, mikä on jyrkässä ristiriidassa 17 artiklan velvoitteiden kanssa.

Hyvinvointialueiden rahoitusvaje ja sosiaalipalvelujen supistaminen heikentävät keskeisten lapsi- ja perhepalvelujen, kuten lastensuojelun ennaltaehkäisevien palvelujen, perhetyön, kotipalvelun, mielenterveyspalvelujen ja neuvolatoiminnan, saatavuutta. Palvelujen ruuhkautuminen ja henkilöstöpula johtavat siihen, että lapset ja perheet eivät saa ajoissa artiklan edellyttämää tukea. Tämä lisää raskaiden lastensuojelutoimenpiteiden riskiä ja asettaa lapset alueellisesti eriarvoiseen asemaan.

Varhaiskasvatuksessa henkilöstöpula ja resurssien riittämättömyys heikentävät lasten yhdenvertaista oikeutta laadukkaisiin varhaiskasvatuspalveluihin, jotka ovat keskeinen osa artiklan 17 mukaista lasten sosiaalista suojelua. Samalla lapsiperheiden palvelujen leikkaukset lisäävät vanhempien kuormitusta ja vaikeuttavat erityisesti pienituloisten perheiden tilannetta.

Veropolitiikan osalta hallituksen suurituloisia suosivat kevennykset yhdessä lapsiperheitä koskevien tukien heikennysten kanssa lisäävät taloudellista eriarvoisuutta ja heikentävät lasten yhdenvertaisia kasvuolosuhteita. Tämä ei vastaa 17 artiklan

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

peruslähtökohtaa siitä, että lasten oikeuksien toteutuminen edellyttää sosiaalisten ja taloudellisten edellytysten vahvistamista — ei niiden kaventamista.

Kokonaisuutena hallituksen politiikkatoimet heikentävät äitien ja lasten oikeutta sosiaaliseen ja taloudelliseen suojeluun tavalla, joka on monelta osin ristiriidassa sopimuksen 17 artiklan velvoitteiden kanssa. Kehityssuunta on selvästi huolestuttava ja edellyttää välittömiä korjaavia toimia lasten oikeuksien turvaamiseksi.

19 artikla

Siirtotyöntekijöiden ja heidän perheidensä oikeus suojeluun ja apuun

Euroopan sosiaalisen peruskirjan 19 artikla velvoittaa valtion takaamaan siirtotyöläisille ja heidän perheilleen suojelun ja avun, yhdenvertaisen kohtelun työehdoissa, asumisessa, verotuksessa ja oikeudenkäynneissä sekä perheenyhdistämisen helpottamisen. Lisäksi valtion on torjuttava maahanmuuttoa koskevaa harhaanjohtavaa propagandaa ja tuettava julkisten ja yksityisten sosiaalipalvelujen yhteistyötä.

Hallituksen politiikkatoimet ovat näiden velvoitteiden näkökulmasta monella tapaa ongelmallisia. Hallitus on lainsäädännöllään lisännyt siirtotyöläisten sosiaaliturvaan ja palveluihin pääsyn ehtoja tavalla, joka käytännössä heikentää heidän tosiasialista mahdollisuuttaan saada artiklassa edellytetyjä riittäviä ja maksuttomia palveluja. Työperusteisen oleskeluluvan ehtojen tiukentaminen, toimeentulovaatimusten kiristäminen ja oleskeluluvan menetyksriskin kasvattaminen lisäävät epävarmuutta ja vaikeuttavat siirtotyöläisten mahdollisuuksia hakea apua, käyttää sosiaalipalveluja tai hakea apua työehto- ja asumisongelmista.

Työmarkkinoilla hallituksen toimet — kuten työehtosopimusten yleissitovuuden heikentäminen ja valvonnan resurssien niukentaminen — ovat lisänneet riskiä siitä, että ulkomaista työvoimaa kohdellaan käytännössä epäedullisemmin kuin suomalaisia työntekijöitä. Tämä on suoraan ristiriidassa 19 artiklan 4 kohdan vaatimuksen kanssa turvata yhdenvertaiset työehdot, palkkaus ja työolosuhteet. Valvonnan heikentyessä kasvaa myös harmaan talouden ja työvoiman hyväksikäytön riski, jota artikla nimenomaan pyrkii ehkäisemään. Työntekijöiden hyväksikäytön ja työmarkkinarikollisuuden uhreina ulkomaalaistaustaiset työntekijät ovat ylliedustettuina. Hyväksikäyttö ilmenee alipalkkauksesta aina ihmiskaupan tunnusmerkistön täyttäviin rikoksiin.

Asumisen osalta hallituksen asumistuen leikkaukset ja vuokrien nousun voimistuminen heikentävät siirtotyöläisten mahdollisuuksia kohtuuhintaiseen ja turvalliseen asumiseen. Moni työperäinen maahanmuuttaja asuu jo lähtökohtaisesti kalliilla vuokramarkkinoilla, ja leikkausten vaikutus kohdistuu erityisen voimakkaasti pienituloisiin aloihin, joilla siirtotyöläiset ovat ylliedustettuja. Tämä vaarantaa artiklan edellyttämän yhdenvertaisen kohtelun asumisessa.

Ilveskivi, Fremer, Rantala

25.2.2026

Perheenyhdistämisen osalta hallitus on kiristänyt toimeentuloedellytyksiä tavalla, joka tekee prosessista aiempaa vaikeampaa matalapalkkaisilla aloilla työskenteleville siirtotyöläisille. Tämä on selkeästi ristiriidassa 19 artiklan 6 kohdan velvoitteen kanssa helpottaa siirtotyöläisten perheenyhdistämistä mahdollisimman suuressa määrin. Kiristetty lainsäädäntö kasvattaa perheiden erossaolon riskiä ja heikentää kotoutumisedellytyksiä.

Lisäksi poliittinen retoriikka ja hallituksen viestintä maahanmuutosta ovat osaltaan lisänneet negatiivisia asenteita ja mahdollistaneet harhaanjohtavan tai yksipuolisen maahanmuuttokeskustelun vahvistumisen. Tämä on ongelmallista 19 artiklan 1 kohdan näkökulmasta, koska valtioiden tulee aktiivisesti torjua maahanmuuttoa koskevaa harhaanjohtavaa propagandaa, ei vahvistaa sen edellytyksiä.

Kokonaisuutena hallituksen politiikka on lisännyt siirtotyöläisten epävarmuutta, vaikeuttanut palvelujen ja sosiaalisen tuen saatavuutta, heikentänyt yhdenvertaisia työ- ja asumisolaja sekä tiukentanut perheenyhdistämisen ehtoja. Toimet ovat monelta osin ristiriidassa sopimuksen 19 artiklan velvoitteiden kanssa, jotka edellyttävät nimenomaisesti suojelua, yhdenvertaisuutta ja perhe-elämän tukemista — ei niiden rajoittamista.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry

Akava ry

STTK ry

Lisätiedot lakimies Paula Ilveskivi
paula.ilveskivi@sak.fi ja puh. 050 565 1664

juristi Hannele Fremer
hannele.fremer@akava.fi ja puh. 050 526 3340

juristi Sanna Rantala
sanna.rantala@sttk.fi ja puh. 040 646 9864